

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Auditor General for Wales

Datganoli Cyllidol yng Nghymru: trethi datganoledig a chyfraddau treth incwm Cymru

WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Paratowyd yr adroddiad hwn i'w gyflwyno i Gynulliad
Cenedlaethol Cymru o dan Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006.

Roedd tîm astudiaeth Swyddfa Archwilio Cymru yn cynnwys
Gareth Lucey, Deborah Woods, Caitlin Smith ac Anwen Worthy, o
dan gyfarwyddyd Richard Harries.

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol o'r Cynulliad Cenedlaethol ac o lywodraeth. Mae'n archwilio ac yn ardystio cyfrifon Llywodraeth Cymru a'r cyrff cyhoeddus sy'n gysylltiedig â hi ac a noddir ganddi, gan gynnwys cyrff y GIG. Mae ganddo'r pŵer i gyflwyno adroddiadau i'r Cynulliad Cenedlaethol ar ddarbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd y defnydd a wna'r sefydliadau hynny o'u hadnoddau wrth gyflawni eu swyddogaethau, a sut y gallent wella'r defnydd hwnnw.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol hefyd yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, mae'n cynnal astudiaethau gwerth am arian mewn llywodraeth leol ac yn arolygu cydymffurfiaeth gydag anghenion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgymryd â'i waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Swyddfa Archwilio Cymru, sydd yn fwrdd statudol wedi'i sefydlu ar gyfer y nod hwnnw ac i fonitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol.

© Archwilydd Cyffredinol Cymru 2018

Cewch aildefnyddio'r cyhoeddiad hwn (heb gynnwys y logos) yn rhad ac am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng. Os byddwch yn ei aildefnyddio, rhaid i chi ei aildefnyddio'n gywir ac nid mewn cyd-destun camarweiniol. Rhaid cydnabod y deunydd fel hawlfraint Archwilydd Cyffredinol Cymru a rhaid rhoi teitl y cyhoeddiad hwn. Lle nodwyd deunydd hawlfraint unrhyw drydydd parti bydd angen i chi gael caniatâd gan ddeiliaid yr hawlfraint dan sylw cyn ei aildefnyddio.

Am fwy o wybodaeth, neu os ydych angen unrhyw un o'n cyhoeddiadau mewn ffurf ac/neu iaith wahanol, cysylltwch â ni drwy ffonio 029 2032 0500 neu drwy e-bostio post@archwilio.cymru. Rydym yn croesawu galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Gallwch ysgrifennu atom hefyd, yn Gymraeg neu'n Saesneg, a byddwn yn ymateb yn yr iaith rydych chi wedi ei defnyddio. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

This document is also available in English.

Cynnwys

	Adroddiad cryno	5
1	Mae Awdurdod Cyllid Cymru (ACC) wedi gweithio'n effeithiol hyd yn hyn i weinyddu trethi datganoledig yng Nghymru	14
	Cafodd Awdurdod Cyllid Cymru (ACC) ei sefydlu'n effeithiol i gasglu trethi datganoledig o 1 Ebrill 2018	15
	Ers 1 Ebrill 2018, mae Awdurdod Cyllid Cymru (ACC) wedi bod yn gweinyddu Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi mewn modd priodol	22
	Mae Awdurdod Cyllid Cymru (ACC) wedi cymryd camau priodol i'w alluogi i ymateb i ddatblygiadau yn y dyfodol, gan gynnwys gweithio gyda Thrysorlys Cymru pan fo hynny'n briodol, ac mae ganddo feysydd allweddol eraill i ganolbwyntio arnynt wrth iddo barhau i ddatblygu	28
2	Mae gan Drysorlys Cymru drefniadau priodol ar waith i dderbyn sicrwydd ynghylch y ffordd mae CThEM yn gweithredu cyfraddau treth incwm Cymru (CTIC)	33
	Mae cynlluniau ar waith i basio'r cynnig Cymreig sydd ei angen i gyflwyno cyfraddau treth incwm Cymru (CTIC), gyda'r mwyafrif o ddeddfwriaeth y DU eisoes wedi cael ei phasio	34
	Mae Trysorlys Cymru yn cymryd rhan weithredol yn y trefniadau llywodraethu i drosglwyddo'r cyfrifoldebau am gyfraddau treth incwm Cymru (CTIC) i Gymru	35
	Mae Trysorlys Cymru yn ceisio sicrwydd priodol ynghylch prosesau CThEM ar gyfer nodi trethdalwyr Cymru	37
	Mae'r dulliau a ddefnyddir i ragfynegi cyllid sy'n daladwy i Gymru drwy gyfraddau treth incwm Cymru (CTIC) yn briodol, ac mae Trysorlys Cymru yn ymchwilio i ffyrdd o wella data sylfaenol	40
	Nid yw cyfanswm y gost o weithredu cyfraddau treth incwm Cymru (CTIC) wedi cael ei derfynu hyd yn hyn	42
	Mae cynlluniau i ymgysylltu â'r cyhoedd yn glir ac yn gymesur ac yn nodi mesurau llwyddiant yn glir	46

Atodiadau

Atodiad 1 – cefndir datganoli cyllidol yng Nghymru	50
Atodiad 2 – dulliau	53

Adroddiad cryno

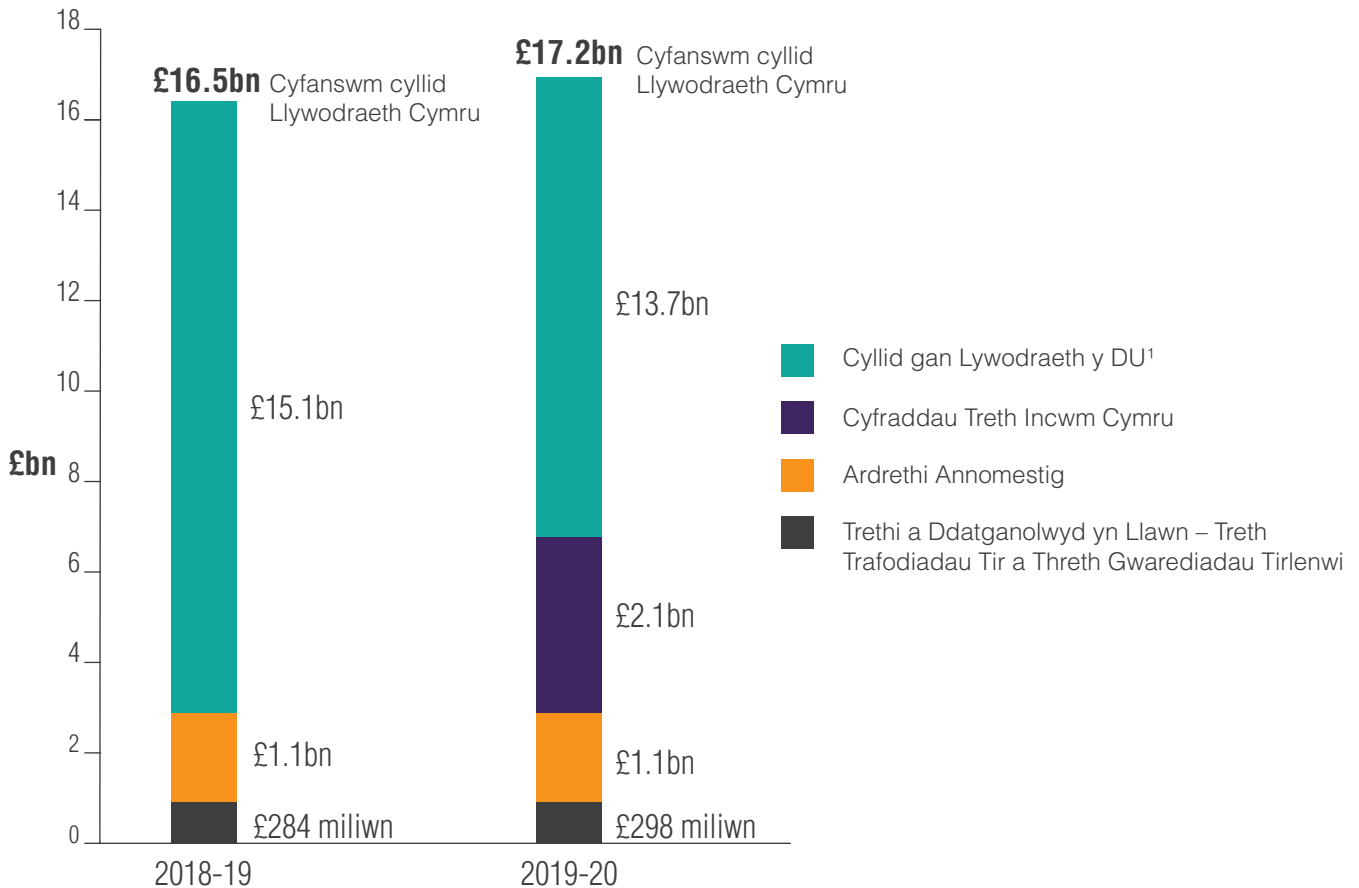
Adroddiad cryno

- 1 Mae datganoli cyllidol yn cyfeirio at drosglwyddo rhai pwerau trethu a benthg o Lywodraeth y DU i Gynulliad Cenedlaethol Cymru (y Cynulliad Cenedlaethol) a Gweinidogion Cymru. Ar 1 Ebrill 2018, am y tro cyntaf ers dros 800 o flynyddoedd, dechreuwyd casglu trethi sy'n ymwneud â Chymru yn unig.
- 2 Mae **Atodiad 1** yn amlinellu'r prif ddatblygiadau deddfwriaethol a datblygiadau eraill a arweiniodd at ddatganoli cyllidol yng Nghymru. O dan Ddeddf Cymru 2014 a deddfwriaeth ddilynol ar gyfer Cymru, mae dwy dreth ddatganoledig bellach yn cael eu casglu yng Nghymru gan Awdurdod Cyllid Cymru (ACC) – sef Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi. Yn dilyn pasio Deddf Cymru 2017, cadarnhawyd y byddai cyfraddau treth incwm Cymru (CTIC) hefyd yn berthnasol am y tro cyntaf o 6 Ebrill 2019, er y byddai'r rhain yn parhau i gael eu casglu gan Gyllid a Thollau Ei Mawrhydi (CThEM).

Effeithiau ar gyllid Llywodraeth Cymru

- 3 Mae datganoli cyllidol yn golygu y bydd cyfran uwch o'r gwariant cyhoeddus yng Nghymru yn cael ei chodi yn uniongyrchol oddi wrth drethdalwyr Cymru. Yn ei Chyllideb Ddrafft ar gyfer 2019-20, mae Llywodraeth Cymru yn cadarnhau y bydd 20% o gyfanswm ei gwariant (neu £3.5 biliwn) yn ystod y flwyddyn honno yn dod o refeniw a godir o drethi Cymru, gan gynnwys CTIC, Treth Trafodiadau Tir, Treth Gwarediadau Tirlenwi ac ardrethi annomestig cenedlaethol. Eglurir hyn yn **Arddangosyn 1** isod:

Arddangosyn 1: dadansoddiad o gyllid Llywodraeth Cymru

Nodyn:

1. Nid yw'r ffigurau ar gyfer cyllid gan Lywodraeth y DU yn cynnwys Gwariant a Reolir yn Flynyddol (AME) na gwariant Terfyn Gwariant Adrannol (DEL) anghyllidol

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru

Adroddiadau blaenorol Swyddfa Archwilio Cymru ar ddatganoli cyllidol a chwmpas yr adroddiad hwn

- 4 Cadarnhaodd Archwilydd Cyffredinol Cymru y byddai'n cynnal cyfres o adolygiadau o'r gwaith o weithredu datganoli cyllidol yng Nghymru. Mae wedi cyhoeddi dau adroddiad blaenorol. Cafodd ei adroddiad cyntaf (**Paratodau ar gyfer gweithredu datganoli cyllidol yng Nghymru**) ei gyhoeddi ym mis Rhagfyr 2016, gydag adroddiad arall (**Datganoli cyllidol yng Nghymru: Diweddariad ar y paratodau ar gyfer gweithredu**) yn cael ei gyhoeddi ym mis Rhagfyr 2017. Mae'r ddau adroddiad ar gael ar wefan Swyddfa Archwilio Cymru.¹

¹ <http://www.audit.wales/cy/adroddiadau-a-chyhoeddiadau>

- 5 Yn yr adroddiad yn 2016, daeth i'r casgliad fod Llywodraethu Cymru'n paratoi'n dda i dderbyn ei chyfrifoldebau o dan ddatganoli cyllidol, er bod heriau sylweddol yn parhau i fod mewn perthynas â rhoi cynlluniau manwl ar waith ar gyfer cyflawni prosiectau allweddol. Yn 2017, daeth i'r casgliad fod yr agenda diwygio cyllidol yng Nghymru wedi gwneud cynnydd yn y meysydd allweddol hyn. Fodd bynnag, roedd y rhaglen wedi cyrraedd cyfnod critigol gydag amserlen dynn ar gyfer cyflawni erbyn 1 Ebrill 2018.
- 6 Gwnaeth ein hadroddiad yn 2017 nodi hefyd y byddai Archwilydd Cyffredinol Cymru yn cynnal adolygiad arall yn ystod 2018 i asesu'r ffordd mae ACC yn gweithredu, i fonitro'r gwaith o weithredu Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi, ac i adolygu paratodau ar gyfer CTIC o fis Ebrill 2019. Felly, mae'r adroddiad hwn yn cyflawni'r dibenion hyn, gan ateb dau gwestiwn:
- a **A yw ACC yn gweithredu'n effeithiol i weinyddu trethi datganoledig yng Nghymru?**
  - b **A oes gan Drysorlys Cymru drefniadau priodol ar waith i dderbyn sicrwydd ynghylch y ffordd mae CThEM yn gweithredu CTIC?**
- 7 Rhoddir crynodeb o'n canfyddiadau yn yr adolygiad hwn isod, gyda manylion ein dulliau archwilio'n cael eu rhoi yn **Atodiad 2**. Nid yw ein hadroddiad yn adolygu'r gwaith a gynhaliwyd gan CThEM i weithredu CTIC – mae'r mater hwn yn destun adroddiad arall gan y Swyddfa Archwilio Gwladol.

Mae Awdurdod Cyllid Cymru (ACC) yn gweithredu'n effeithiol i weinyddu trethi datganoledig yng Nghymru

- 8 Sefydlodd Llywodraeth Cymru Raglen Gyflawni ACC (y rhaglen) ym mis Tachwedd 2015, a oedd yn gweithio i lunio ac adeiladu ACC a'i systemau casglu trethi. Fel rhan o'i gwaith, sefydlodd y rhaglen Awdurdod Cynllunio Cysgodol ACC, i weithredu fel bwrdd cysgodi ar gyfer ACC. Gyda holl aelodau bwrdd ACC wedi'u penodi erbyn mis Medi 2017, roedd y bwrdd yn gallu cynnal ei gyfarfod ffurfiol cyntaf ar 18 Hydref 2017.
- 9 Er ei bod yn parhau i fod o dan reolaeth Llywodraeth Cymru, roedd y rhaglen yn adrodd i fwrdd ACC o fis Hydref 2017 i ddarparu diweddariadau ar gynnydd a datblygiadau allweddol wrth iddi weithio tuag at gasglu Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi o 1 Ebrill 2018. Daeth ACC i fodolaeth yn gyfreithiol ar 18 Hydref 2017 ac mae wedi bod yn casglu Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi ers 1 Ebrill 2018, gyda Llywodraeth Cymru yn cau'r rhaglen yn fuan wedyn.

10 Mae ein hadolygiad wedi dod i'r casgliadau canlynol:

a cafodd ACC ei sefydlu'n effeithiol i'w ganiatáu i gasglu Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi o 1 Ebrill 2018, gan fodloni ei heriau allweddol:

- pasiodd Cynulliad Cenedlaethol Cymru yr holl ddeddfwriaeth a oedd ei hangen mewn pryd i sefydlu ACC a'i ganiatáu i gasglu trethi datganoledig;
- cafodd Asesiad o Barodrwydd ar y cyd gan Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru, a Llythyr Cylch Gwaith a Dogfen Fframwaith gan Lywodraeth Cymru eu cadarnhau a'u rhoi ar waith;
- cafodd strwythurau llywodraethu ACC eu sefydlu'n briodol;
- gyda chymorth ei gyflenwyr, terfynodd ACC ei systemau digidol mewn pryd i gasglu trethi datganoledig o 1 Ebrill 2018;
- gwnaeth ACC flaenoriaethu'r gwaith o recriwtio staff allweddol, gan sicrhau bod yr holl swyddi hanfodol yn cael eu llenwi cyn 1 Ebrill 2018;
- roedd holl gost sefydlu ACC o fewn y gyllideb;
- i raddau helaeth, roedd canllawiau gweithredol ACC ar waith ar 1 Ebrill 2018.

b ers 1 Ebrill 2018, mae ACC wedi bod yn gweinyddu dwy dreth ddatganoledig mewn modd priodol:

- mae System Rheoli Trethi ACC wedi bod yn gweithio'n effeithiol ers 1 Ebrill 2018;
- mae ACC wedi ymateb yn briodol i adborth mewnol ac allanol drwy wneud newidiadau perthnasol i'w brosesau a'i ganllawiau;
- mae recriwtio wedi parhau ar gyflymder priodol er mwyn cynnal gweithrediadau ACC;
- mae ACC wedi darparu hyfforddiant ar gyfer staff yn unol â chynllun y cytunwyd arno er mwyn cynnal gweithrediadau allweddol;
- mae trefniadau priodol wedi cael eu gwneud i rannu data sy'n codi o drafodiadau Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi â rhanddeiliaid.

- c mae ACC wedi cymryd camau priodol i'w ganiatáu i ymateb i ddatblygiadau posibl yn y dyfodol, gan gynnwys gweithio gyda Thrysorlys Cymru pan fo hynny'n briodol:
  - mae Trysorlys Cymru ac ACC wedi mabwysiadu strwythur cydlywodraethu ar gyfer datganoli cyllidol yng Nghymru sy'n caniatáu i'r ddau gorff nodi ac ymateb i ddatblygiadau posibl;
  - mae ACC wedi dylunio systemau a phrosesau hyblyg a fydd yn ei gynorthwyo i ymateb i newidiadau neu ddatblygiadau yn y dyfodol;
  - mae angen i ACC ystyried rhai materion pwysig wrth symud ymlaen wrth iddo ddatblygu ei Gynllun Corfforaethol tair blynedd.

11 Yn **Arddangosyn 2** isod, rydym yn amlinellu'r meysydd allweddol sydd angen sylw gan ACC wrth iddo barhau i ddatblygu.

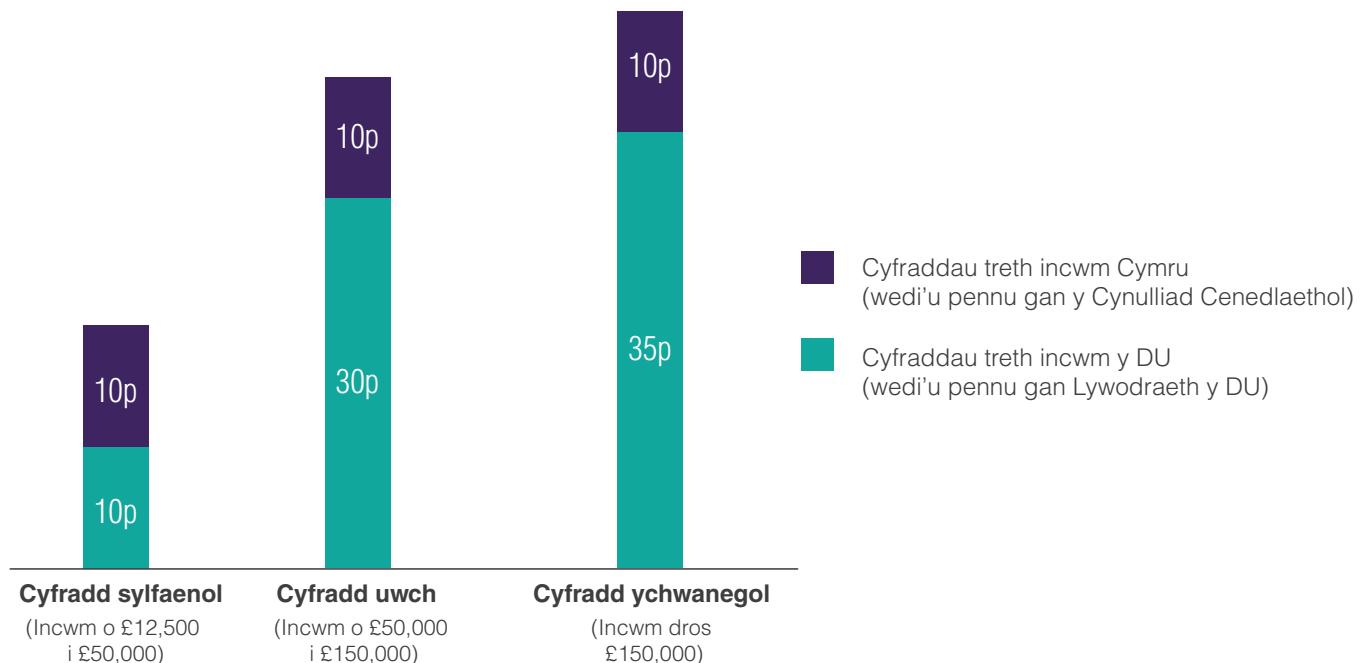
Arddangosyn 2: meysydd allweddol y bydd ACC yn canolbwyntio arnynt

Maes sydd angen sylw	Manylion
Systemau digidol (paragraff 1.32)	Er mwyn galluogi ACC i gynyddu ei gapasiti digidol, bydd yn bwysig canolbwyntio ar greu partneriaethau strategol gyda chyflenwyr i sicrhau'r gwerth gorau am arian ar gyfer ei systemau digidol.
Recriwtio a chadw staff (paragraff 1.41)	Mae angen parhau i ddatblygu pobl a thimau mewn modd effeithiol i sicrhau y gall ACC barhau i recriwtio a chadw gweithlu o'r radd flaenaf. Fel rhan o hyn, mae angen i ACC werthuso canlyniadau rhaglenni dysgu a datblygu y mae'n eu datblygu neu eu comisiynu.
Trefniadau llywodraethu (paragraff 1.51)	Mae angen i ACC barhau i weithio mewn partneriaeth gyda Thrysorlys Cymru i sicrhau effeithiolrwydd y trefniadau cydlywodraethu sydd ar waith.
2019-2022 Corporate Plan (paragraph 1.59)	Mae angen i ACC weithio i gadarnhau ei Gynllun Corfforaethol tair blynedd, y bydd yn rhaid iddo ystyried y meysydd canlynol: <ul style="list-style-type: none"> • Diffinio ei ddiben • Nodi mesurau perfformiad • Dull ar gyfer ymdrin â 'risg treth' • Costio gweithgareddau ACC • Strategaeth ar gyfer datblygu a chymorth digidol • Datblygu polisïau gweithredu mewnol

Mae gan Drysorlys Cymru drefniadau priodol ar waith i dderbyn sicrwydd ynghylch y ffordd mae CThEM yn gweithredu cyfraddau treth incwm Cymru (CTIC)

- 12 Gyda CTIC yn cael eu cyflwyno o 6 Ebrill 2019, bydd trefniadau ar gyfer pennu cyfraddau treth incwm yng Nghymru yn newid. Ym mis Ionawr 2019, bydd y Cynulliad Cenedlaethol yn ystyried cynnig ynghylch a ddylid amrywio'r cyfraddau treth incwm y mae trethdalwyr Cymru yn eu talu o fis Ebrill 2019 (yn syml, talwyr treth incwm sy'n byw yng Nghymru) neu a ddylid eu cadw ar yr un cyfraddau y mae trethdalwyr Lloegr a Gogledd Iwerddon yn eu talu (Senedd yr Alban sy'n cadarnhau'r cyfraddau treth incwm ar gyfer trethdalwyr yr Alban). Ni fydd y cyfraddau treth hyn yn berthnasol ond i incwm trethdalwyr Cymru nad yw'n seiliedig ar gynilion a difidendau.
- 13 Ar 6 Ebrill 2019, bydd Llywodraeth y DU yn gostwng pob un o'r tair cyfradd treth incwm (sylfaenol, uwch ac ychwanegol) a delir gan drethdalwyr Cymru ddeg ceiniog. Bydd tair cyfradd Cymru a gadarnhawyd gan y Cynulliad Cenedlaethol wedyn yn cael eu hychwanegu at gyfraddau is y DU. Bydd y cyfuniad o gyfraddau is y DU yn ogystal â chyfraddau Cymru yn pennu cyfanswm y gyfradd treth incwm y bydd trethdalwyr Cymru yn ei thalu, fel y dangosir yn **Arddangosyn 3**:

Arddangosyn 3: sut y bydd cyfraddau treth incwm Cymru (CTIC) yn cael eu cymhwysu

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru

- 14 Bydd gan Gymru bwerau treth incwm sydd wedi cael eu datganoli yn rhannol yn unig. Yr unig bŵer a fydd gan Lywodraeth Cymru fydd y pŵer o bennu CTIC bob blwyddyn, ar ôl i Lywodraeth y DU dynnu deg ceiniog oddi ar bob cyfradd. Ni fydd ganddi'r pŵer i greu, diwygio neu dynnu bandiau treth incwm (h.y. y gyfradd sylfaenol, y gyfradd uwch a bandiau cyfradd ychwanegol). Ni fydd chwaith yn gallu diwygio unrhyw ryddhad neu lwfansau treth incwm a bennir gan Ganghellor y Trysorlys, megis y Lwfans Personol.
- 15 Yn ogystal, bydd CThEM yn parhau i gasglu'r holl dreth incwm sy'n daladwy yng Nghymru. Bydd Trysorlys EM wedyn yn talu'r gyfran a gesglir o dan CTIC i Gronfa Gyfunol Cymru bob blwyddyn. Mae hyn yn wahanol i'r ddwy dreth sydd wedi'u datganoli'n llawn, sef Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi, y mae ACC wedi bod yn eu casglu'n annibynnol ers 1 Ebrill 2018.
- 16 Felly, ni ddylai trethdalwyr Cymru sylwi ar lawer o wahaniaeth yn y ffordd mae CThEM yn casglu eu treth incwm – ar wahân i'r ffaith y bydd eu cod treth yn dechrau ag 'C' – ac ni fydd angen iddynt gymryd unrhyw gamau uniongyrchol.
- 17 Mae ein hadolygiad wedi dod i'r casgliadau canlynol:
- a mae cynlluniau ar waith i basio'r cynnig Cymreig sydd ei angen i gyflwyno CTIC, gyda'r mwyafrif o ddeddfwriaeth y DU eisoes wedi cael ei phasio:
    - mae'r rhan fwyaf o ddeddfwriaeth y DU sydd ei hangen i sefydlu ac i weithredu CTIC eisoes wedi cael ei phasio;
    - bydd Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn ystyried cynnig ym mis Ionawr 2019 i gymeradwyo CTIC.
  - b Mae Trysorlys Cymru yn cymryd rhan weithredol yn y trefniadau llywodraethu i drosglwyddo'r cyfrifoldebau am CTIC i Gymru:
    - mae CThEM wedi sefydlu prosiect i sefydlu CTIC ac mae Trysorlys Cymru yn mynychu Bwrdd y Prosiect;
    - mae Trysorlys Cymru yn defnyddio strwythur llywodraethu'r prosiect i ddylanwadu ar drafodaethau ac i godi materion sy'n peri pryder.
  - c Mae Trysorlys Cymru yn ceisio sicrwydd priodol ynghylch prosesau CThEM ar gyfer nodi trethdalwyr Cymru:
    - mae CThEM wedi sefydlu dulliau ar gyfer nodi trethdalwyr Cymru ac wedi'u rhannu â Thrysorlys Cymru;
    - mae Trysorlys Cymru wedi ceisio ac wedyn derbyn sicrwydd ynghylch y dulliau a ddefnyddir i nodi trethdalwyr Cymru.

ch Mae'r dulliau a ddefnyddir i ragfynegi cyllid sy'n daladwy i Gymru drwy CTIC yn briodol, ac mae Trysorlys Cymru yn ymchwilio i ffyrdd o wella data sylfaenol:

- gwnaeth Trysorlys Cymru ragfynegi'r cyllid sy'n daladwy drwy CTIC ar gyfer blwyddyn ariannol 2019-20 mewn pryd i'w gynnwys yng nghyllideb Llywodraeth Cymru;
- mae Prifysgol Bangor wedi darparu sicrwydd ynghylch y rhagolygon ar gyfer y cyllid sy'n daladwy drwy CTIC yn ystod 2019-20;
- mae Trysorlys Cymru yn defnyddio'r data diweddaraf sydd ar gael yn ei ragolygon ar gyfer CTIC ac mae'n ymchwilio i ffyrdd o wella'r data hwnnw ymhellach.

d Nid yw cyfanswm y gost o weithredu CTIC wedi cael ei derfynu hyd yn hyn:

- amcangyfrifir bod cyfanswm y gost o weithredu CTIC rhwng £7.7 miliwn a £9.7 miliwn, gyda'r rhan fwyaf o'r gost honno yn ymwneud â gweithgareddau CThEM;
- mae Trysorlys Cymru wedi ceisio cyngor a sicrwydd priodol ynghylch amcangyfrifon CThEM o gostau.

dd Mae cynlluniau i ymgysylltu â'r cyhoedd yn glir ac yn gymesur ac yn nodi mesurau llwyddiant yn eglur:

- mae Trysorlys Cymru a CThEM yn gweithio gyda'i gilydd yn effeithiol i gyfathrebu ynghylch CTIC;
- bydd canlyniadau arolwg yn caniatáu i Drysorlys Cymru fesur ymwybyddiaeth y cyhoedd o CTIC dros gyfnod o amser, a chynllunio gweithgareddau cyfathrebu ar gyfer y dyfodol;
- mae mesurau i ymgysylltu â'r cyhoedd yng Nghymru yn rhesymol ac yn gydbwysedd priodol rhwng gweithgareddau a chost.

18 Rydym yn nodi'r meysydd canlynol sydd angen sylw yn **Arddangosyn 4**, y bydd yn rhaid i Drysorlys Cymru eu hystyried wrth i brosiect CTIC symud yn ei flaen:

Arddangosyn 4: meysydd sydd angen sylw gan Drysorlys Cymru wrth i brosiect CTIC symud yn ei flaen

Maes sydd angen sylw	Manylion
Llywodraethu CTIC yn barhaus (paragraff 2.11)	Bydd yn rhaid i Drysorlys Cymru, mewn partneriaeth â CThEM, ddarparu strwythur llywodraethu priodol ar gyfer CTIC cyn i drethi ddechrau gael eu casglu ym mis Ebrill 2019.
Data i'w ddefnyddio wrth ragfynegi a chyllidebu (paragraff 2.31)	Bydd angen i Drysorlys Cymru weithio gyda CThEM i sicrhau mynediad at y data mwyaf amserol a chywir ar gyfer rhagfynegi CTIC. Bydd yn rhaid iddo hefyd ystyried defnyddioldeb ffynonellau data newydd posibl yn ei fodelau rhagfynegi, megis 'gwybodaeth amser real' gan CThEM pan fydd codau treth 'C' ar gyfer Cymru wedi cael eu lansio.
Costau gweithredu CTIC (paragraff 2.37)	Bydd angen i Drysorlys Cymru weithio gyda CThEM i gadarnhau cyfanswm cost derfynol y prosiect a thrafod trefniant ar gyfer rhannu costau â nhw a Llywodraeth yr Alban ar gyfer unrhyw gostau sy'n ymwneud â systemau treth incwm Cymru a'r Alban.
Ymgysylltu â'r cyhoedd (paragraff 2.53)	Bydd angen i Drysorlys Cymru barhau i fonitro effaith ei weithgareddau ymgysylltu â'r cyhoedd, i fesur llwyddiant ei waith hyd yn hyn ac i dargedu cyfathrebiadau am CTIC yn y dyfodol.

Rhan 1

Mae Awdurdod Cyllid Cymru (ACC) wedi gweithio'n effeithiol hyd yn hyn i weinyddu trethi datganoledig yng Nghymru

- 1.1 Mae'r adran hon o'r adroddiad mewn tair rhan, ac yn edrych ar sut y cafodd ACC ei sefydlu, sut mae wedi gweinyddu'r ddwy dreth ddatganoledig ers 1 Ebrill 2018, a sut mae'n gallu ymateb i ddatblygiadau posibl yn y dyfodol.

Cafodd Awdurdod Cyllid Cymru (ACC) ei sefydlu'n effeithiol i gasglu trethi datganoledig o 1 Ebrill 2018

Gwnaeth Cynulliad Cenedlaethol Cymru basio'r holl ddeddfwriaeth a oedd ei hangen i sefydlu Awdurdod Cyllid Cymru (ACC) a'i ganiatáu i gasglu trethi datganoledig

- 1.2 Fel y nodwyd yn ein hadroddiadau blaenorol, gwnaeth Deddf Cymru 2014, Deddf Casglu a Rheoli Trethi (Cymru) 2016, Deddf Treth Trafodiadau Tir a Gwrthweithio Osgoi Trethi Datganoledig (Cymru) 2017, a Deddf Treth Gwarediadau Tirlenwi (Cymru) 2017 sefydlu'r sylfeini ar gyfer cyfundrefn ar gyfer trethi datganoledig yng Nghymru, gan sefydlu ACC i gasglu Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi.
- 1.3 Wedyn mae deddfwriaeth eilaidd wedi dod ag elfennau allweddol o'r deddfau hyn i rym. Rhwng mis Hydref 2017 a mis Mawrth 2018, pasiodd y Cynulliad Cenedlaethol 19 darn o ddeddfwriaeth eilaidd a oedd yn cynnwys amrediad o faterion, o sefydlu cyfraddau a bandiau treth i gadarnhau pwerau ACC i ymchwilio i droseddau. Yn dilyn pasio'r ddeddfwriaeth hon, roedd gan ACC y pwerau cyfreithiol i gasglu Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi o 1 Ebrill 2018.

Cafodd Asesiad o Barodrwydd ar y cyd gan Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru, a Llythyr Cylch Gwaith a Dogfen Fframwaith gan Lywodraeth Cymru eu cadarnhau a'u rhoi ar waith

- 1.4 Cyn y gallai ACC gasglu Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi, roedd angen i Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru gytuno ar Asesiad o Barodrwydd ar y cyd i ddatgymhwyso dwy dreth flaenorol y DU yng Nghymru, sef treth dir y dreth stamp a'r dreth dirlenwi. Roedd yr Asesiad o Barodrwydd hwn yn ystyried parodrwydd Trysorlys EM, CThEM, Llywodraethu Cymru ac ACC mewn meysydd megis deddfwriaeth, systemau a phrosesau, staffio ac adnoddau, cyfathrebu ac ymgysylltu, a llywodraethu a sicrwydd.
- 1.5 Gwnaeth Llywodraeth Cymru gwrdd â chymheiriaid o Drysorlys EM ac CThEM ym mis Ionawr 2018 i gadarnhau bod yr holl feini prawf gofynnol o dan yr asesiad hwn wedi cael eu bodloni. Wedyn gwnaeth Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Phrif Ysgrifennydd Trysorlys EM gadarnhau drwy gyfnewid llythyrau y gellid datgymhwyso treth dir y dreth stamp a'r dreth dirlenwi yng Nghymru o 1 Ebrill 2018.

- 1.6 Ym mis Rhagfyr 2017, cyflwynodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid Lythyr Cylch Gwaith i ACC. Mae'r ddogfen hon yn gosod tair blaenoriaeth allweddol Gweinidogion Cymru ar gyfer y flwyddyn gyntaf o gasglu trethi datganoledig (fel y'u hamlinellir yn **Arddangosyn 5**), cynigion ar gyfer datblygu mesurau perfformiad ar gyfer ACC, a chyllidebau referniw gweithredol y sefydliad ar gyfer 2017-18 (£1.5 miliwn) a 2018-19 (£6.0 miliwn).

Arddangosyn 5: Blaenoriaethau Gweinidogion Cymru ar gyfer ACC yn 2018-19

Blaenoriaethau allweddol ar gyfer ACC yn 2018-19
Casglu trethi datganoledig – galluogi pobl i dalu'r swm cywir o dreth ar yr adeg gywir.
Rheoli'r system trethi datganoledig i helpu i atal a mynd i'r afael ag efadu trethi ac osgoi trethi.
Darparu gwasanaethau cyhoeddus – arwain gwelliannau i'r gwaith o weinyddu trethi datganoledig ledled Cymru.

Ffynhonnell: Awdurdod Cyllid Cymru (ACC)/Llywodraeth Cymru

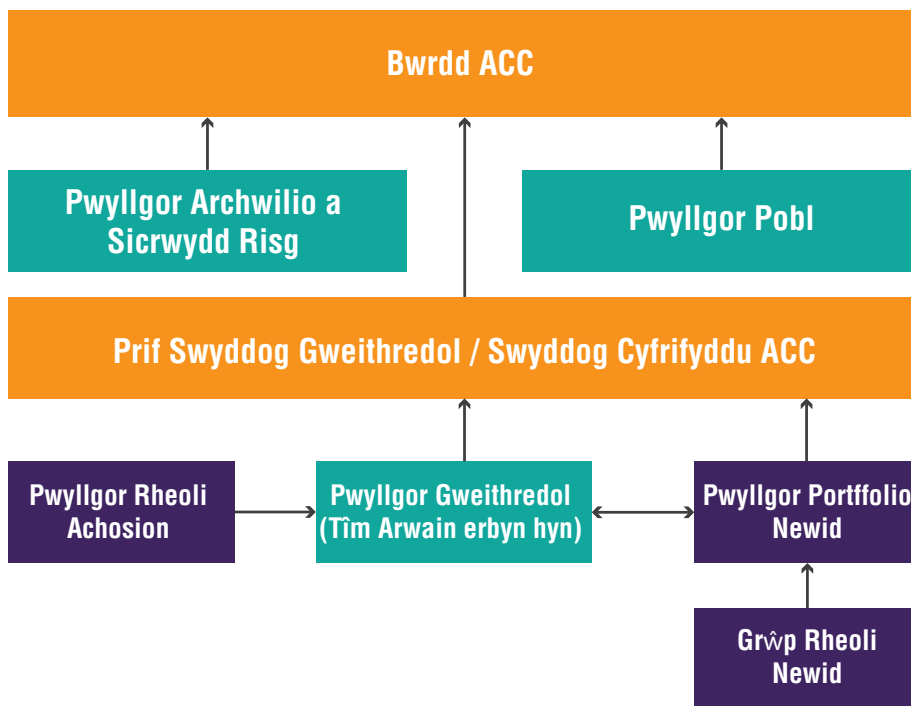
- 1.7 Wedyn gweithiodd ACC gyda Llywodraeth Cymru i gadarnhau a chyhoeddi Dogfen Fframwaith ym mis Mawrth 2018. Mae'r ddogfen hon yn tanategu'r berthynas rhwng Llywodraeth Cymru ac ACC. Mae'n cadarnhau rolau a chyfrifoldebau'r ddau gorff, prosesau ar gyfer rheoli ac adrodd ariannol, a threfniadau ar gyfer rhannu data.
- 1.8 Yn ein hadroddiad yn 2017, gwnaethom nodi, fel Adran Anweinidogol gyntaf Llywodraeth Cymru, fod dryswch yn bosibl ynghylch y ffordd mae ACC yn cael ei reoli a'i lywodraethu. Mae'r Llythyr Cylch Gwaith a'r Ddogfen Fframwaith, ynghyd â Chynllun Corfforaethol ACC ar gyfer 2018-19 (sy'n amlinellu sut y bydd y tair blaenoriaeth allweddol yn y Llythyr Cylch Gwaith yn cael eu cyflawni), yn helpu i egluro rôl ACC, yn ogystal â'i drefniadau gwaith gyda Llywodraeth Cymru.

Cafodd strwythurau llywodraethu Awdurdod Cyllid Cymru (ACC) eu sefydlu'n briodol

1.9 Mae Arddangosyn 6 yn rhoi trosolwg o strwythur llywodraethu mewnol ACC:

Arddangosyn 6: strwythur llywodraethu mewnol ACC

■ Sefydlwyd cyn 18 Hydref 2017

■ Sefydlwyd rhwng 18 Hydref 2017 ac 1 Ebrill 2018

■ Sefydlwyd ar ôl 1 Ebrill 2018

Ffynhonnell: Awdurdod Cyllid Cymru (ACC)

1.10 Fel y gwnaethom adrodd yn 2017, cafodd cryn waith ar drefniadau llywodraethu ACC ei gwblhau cyn iddo gael ei sefydlu ar 18 Hydref 2017. Roedd y gwaith hwn yn cynnwys penodi cadeirydd (Chwefror 2017), prif weithredwr (Gorffennaf 2017) ac aelodau anweithredol bwrdd ACC (Medi 2017). Mae ACC wedyn wedi sefydlu ei strwythurau llywodraethu.

- 1.11 Mae'r bwrdd yn cynnwys y cadeirydd anweithredol, y dirprwy gadeirydd, pedwar aelod anweithredol, y prif weithredwr, dau swyddog gweithredol ac (o Hydref 2018) aelod wedi'i ethol gan staff. Mae'r aelodaeth hon yn cydymffurfio â gofynion Deddf Casglu a Rheoli Trethi (Cymru) 2016. Mae'r bwrdd wedi cwrdd yn rheolaidd ers mis Hydref 2017 ac wedi sefydlu dau is-bwyllgor, sef Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg (ARAC) a Phwyllgor Pobl.
- 1.12 Mae ARAC yn cynnwys pedwar aelod bwrdd anweithredol ac mae hefyd yn cael ei fynychu gan bedwar cyngorydd gweithredol². Cwrddodd ARAC am y tro cyntaf ym mis Tachwedd 2017 ac mae ganddo gyfrifoldeb dirprwyedig am graffu ar drefniadau ACC ar gyfer risg, mesurau rheoli, trefniadau llywodraethu a chyfrifyddu, a chanlyniadau ac ymatebion i archwiliadau. Mae'r pwyllgor hefyd yn rhoi cyngor i'r prif weithredwr ynghylch y ffordd mae ACC yn defnyddio arian cyhoeddus a stiwardiaeth ei asedau.
- 1.13 Mae'r Pwyllgor Pobl yn cynnwys tri aelod bwrdd anweithredol ac mae'n cael ei fynychu gan dri aelod gweithredol³. Cwrddodd am y tro cyntaf ym mis Mehefin 2018, ac mae'n gyfrifol am oruchwylio strategaeth taliadau cydnabyddiaeth ACC, yn ogystal â materion mewn perthynas â thelerau staff, recriwtio, perfformiad a rheoli dawn.
- 1.14 Mae ACC hefyd wedi sefydlu trefniadau llywodraethu i gynorthwyo'r prif weithredwr. Cyn 1 Ebrill 2018, sefydlodd Pwyllgor Gweithredol, sy'n cynnwys yr holl aelodau staff sy'n adrodd yn uniongyrchol i'r prif weithredwr. Roedd y pwyllgor yn trafod materion a oedd yn cynnwys perfformiad sefydliadol, llywodraethu, polisiau a strategaethau. Hefyd cafodd Cynllun Dirprwyo Ariannol i gyflwyno i swyddogion ACC gan y prif weithredwr ym mis Mawrth 2018.
- 1.15 Roedd y trefniadau llywodraethu a sefydlwyd cyn 1 Ebrill 2018 i gynorthwyo'r bwrdd a'r prif weithredwr yn gweithredu'n effeithiol. Mae'r gwaith o ddatblygu trefniadau llywodraethu mewnol ACC wedi parhau ers 1 Ebrill 2018, fel y dangosir yn **Arddangosyn 6** uchod. Cynhaliodd archwilwyr mewnol ACC adolygiad o'i drefniadau llywodraethu ym mis Hydref 2018, gan ddod i'r casgliad eu bod 'wedi'u cynllunio'n briodol ac yn cael eu cymhwyso'n effeithiol', gyda sylwadau bach yn unig yn cael eu nodi.

2 Y prif weithredwr, y Prif Swyddog Cyllid, Pennaeth Archwilio Mewnol a'r Rheolwr Risg/ Ysgrifenyddiaeth y Pwyllgor.

3 Y prif weithredwr, Pennaeth Adnoddau Dynol a'r Rheolwr Datblygu Sefydliadol/ Ysgrifenyddiaeth y Pwyllgor.

Gyda chymorth ei gyflenwyr, terfynodd ACC ei systemau digidol mewn pryd i gasglu trethi datganoledig o 1 Ebrill 2018

- 1.16 Ar adeg ein hadroddiad yn 2017, roedd y gwaith o gyflawni systemau digidol yn parhau i fod y maes a oedd yn peri'r risg uchaf i Raglen Gyflawni ACC. Roedd angen i ACC ddatblygu System Rheoli Trethi i gasglu Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi o 1 Ebrill 2018, yn ogystal â system gyllid i adrodd am y gwaith o weithredu ACC a'r trethi sy'n cael eu casglu. Gwnaeth contractio cyflenwr i adeiladu a phrofi'r System Rheoli Trethi, a gwblhaodd y gwaith yn ystod tri mis cyntaf 2018.
- 1.17 Mae'r System Rheoli Trethi wedi'i rhannu yn ddau brif faes – cofrestru a ffurflenni treth. Agorodd ACC gofrestrïadau ar gyfer defnyddwyr Treth Trafodiadau Tir ar 20 Chwefror 2018, gan ganiatáu i ymarferwyr megis cyfreithwyr a thrawsgludwyr gofrestru cyfrif ar y System Rheoli Trethi. Yn ôl ystadegau ACC, cofrestrodd dros 1,200 o ymarferwyr Treth Trafodiadau Tir ar y System Rheoli Trethi cyn i'r dreth ddechrau cael ei chasglu, gan gynyddu i dros 5,300 erbyn mis Hydref 2018. Cafodd lansiad cofrestrïadau ar gyfer Treth Trafodiadau Tir ei ategu gan agor desg gymorth ACC ar-lein a thros y ffôn, a agorodd i'r cyhoedd hefyd ar 20 Chwefror 2018.
- 1.18 O ystyried y ffaith nad oedd ond 18 gweithredwr safle tirlenwi yng Nghymru a bod y broses gofrestru mor gymhleth, roedd ACC wedi penderfynu'n flaenorol y byddai'n cofrestru talwyr Treth Gwarediadau Tirlenwi â llaw y tu allan i'r System Rheoli Trethi. Dechreuodd cofrestrïadau ar gyfer Treth Gwarediadau Tirlenwi ynghynt ar 23 Ionawr 2018.
- 1.19 Yn dilyn achredu diogelwch systemau ACC gan Lywodraeth Cymru ar 22 Mawrth 2018, agorodd ACC yr elfen ffurflenni treth o'r System Rheoli Trethi ar gyfer Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi o 27 Mawrth. O'r dyddiad hwnnw, roedd trethdalwyr yn gallu cael mynediad at y system a drafftio ffurflenni Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi, ond nid oeddent yn gallu cyflwyno ffurflen tan 1 Ebrill 2018, pan gafodd y System Rheoli Trethi ei lansio'n llawn.
- 1.20 Cwblhaodd ACC gyfres o ddigwyddiadau ymgysylltu â defnyddwyr y System Rheoli Trethi cyn 1 Ebrill 2018, gan gynnwys sesiynau profi gan ddefnyddwyr, digwyddiadau teithiol ledled Cymru a Lloegr, a gweminarau ar-lein. Roedd y digwyddiadau hyn yn gynnwys arddangosiadau o sut i gofrestru a chyflwyno ffurflenni ar y system. Oherwydd yr amserlen derfynol dynn ar gyfer cyflwyno'r System Rheoli Trethi, rhoddodd ACC flaenoriaeth i'r gwaith ymgysylltu hwn ar elfen ffurflenni treth y system, gan y byddai ymarferwyr yn ffeilio ffurflenni treth yn barhaus, tra oedd cofrestru ar y system yn ymarfer symlach a oedd yn cael ei gynnal unwaith.

1.21 Cafodd y system gyllid ei datblygu hefyd mewn pryd i ACC gasglu trethi datganoledig. Eto, gellir rhannu'r system hon yn ddwy ran – cyllid corfforaethol a threthi. Cafodd yr elfen cyllid corfforaethol (adrodd am weithrediadau ACC) ei therfynu ar 1 Mawrth 2018, gyda'r elfen treth (adrodd am gasglu trethi) yn mynd yn fyw ar 1 Ebrill 2018. Mae hefyd rhyngwyneb awtomataidd rhwng y System Rheoli Trethi a'r system cyllid treth, gan gadw ymyrraeth ddynol yn y gwaith o gasglu a phrosesu trethi cyn ised ag y bo modd.

Gwnaeth ACC flaenoriaethu'r gwaith o recriwtio staff allweddol, gan sicrhau bod yr holl swyddi hanfodol yn cael eu llenwi cyn 1 Ebrill 2018

1.22 Roedd gan ACC 49 aelod o staff cyfwerth ag amser llawn yn eu swyddi ym mis Ebrill 2018, 14 yn llai nag a gynlluniwyd yn wreiddiol. Cymerodd recriwtio yn hwy nag a gynlluniwyd, gan i'r gwiriadau diogelwch gymryd mwy o amser nag a ddisgwylid yn wreiddiol. Felly, diwygiodd ACC ei strategaeth recriwtio, gan flaenoriaethu'r gwaith o recriwtio i swyddi uwch-reolwyr (i ganiatáu iddynt lunio eu timau) a swyddi sy'n ymdrin â'r cyhoedd (i ganiatáu i'r ddesg gymorth agor ym mis Chwefror 2018). Roedd hyn yn sicrhau nad oedd yr oediadau hyn yn y recriwtio a gynlluniwyd yn rhwystro gweithrediadau allweddol cynnar ACC.

1.23 Mae ACC hefyd wedi llwyddo i recriwtio llawer o staff sy'n siarad Cymraeg, gyda siaradwyr Cymraeg yn cyfrif am tua un rhan o bob tair o'i weithlu ar hyn o bryd. Rydym yn adolygu'r gwaith o recriwtio staff ar ôl 1 Ebrill 2018, a'r cyfleoedd dysgu a datblygu sy'n cael eu darparu ar eu cyfer, o **baragraff 1.38** isod.

Roedd cyfanswm y gost o sefydlu Awdurdod Cyllid Cymru (ACC) o fewn y gyllideb

1.24 Yn wreiddiol, roedd Llywodraeth Cymru wedi amcangyfrif y byddai'r gost o weithredu ACC rhwng £4.9 miliwn a £6.4 miliwn ar gyfer y cyfnod o dair blynedd rhwng 2016-17 a 2018-19. Yn ein hadroddiad yn 2017, gwnaethom adrodd bod y gyllideb ar gyfer costau gweithredu wedi cael ei haddasu, gyda chyfanswm cost amcangyfrifedig o £6.3 miliwn ar gyfer y cyfnod o ddwy flynedd rhwng 2016-17 a 2017-18.

1.25 Erbyn hyn, gellir cadarnhau'r gost derfynol o weithredu ACC. Fel y mae **Arddangosyn 7** isod yn dangos, cafodd ACC ei gyflawni o fewn y gyllideb ddiwygiedig hon:

Arddangosyn 7: dadansoddiad o'r gost o weithredu ACC

	Costau wedi'u cyllidebu	Alldro gwirioneddol
2016-17	£1.3 miliwn	£1.275 miliwn
2017-18	£5.0 miliwn	£4.971 miliwn
Cyfanswm	£6.3 miliwn	£6.246 miliwn

Ffynhonnell: Awdurdod Cyllid Cymru (ACC)

- 1.26 Mae llythyr cylch gwaith cyntaf ACC yn rhoi manylion cyllideb weithredol ACC ar gyfer ei gyfnod cyfrifyddu cyntaf. Y dyraniadau cyllid yw £1.5 miliwn ar gyfer 2017-18 a £6 miliwn ar gyfer 2018-19, ac maent yn ychwanegol at y costau gweithredu a nodwyd uchod.
- 1.27 Mae'r alldro a'r data ar y rhagolygon sydd ar gael yn dangos y disgwylir i ACC fodloni'r dyraniadau hyn. Roedd gwariant gweithredol ACC yn 2017-18 o fewn y gyllideb, sef £1.497 miliwn, ac roedd ei gyfrifon rheoli ar gyfer mis Awst 2018 yn rhagfynegi y bydd ACC hefyd yn gweithredu o fewn ei ddyraniad ar gyfer 2018-19.

I raddau helaeth, roedd canllawiau gweithredol ACC ar waith ar 1 Ebrill 2018

- 1.28 Mae canllawiau gweithredol ar gyfer trethdalwyr ac ymarferwyr ar gael drwy wefan ACC⁴. Roedd yr holl ganllawiau ar gyfer Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi wedi cael eu drafftio a'u cymeradwyo erbyn 1 Ebrill 2018, ond gwnaeth oediadau wrth eu cyhoeddi arwain at rai dogfennau canllaw nad oeddent wedi cael eu cynhyrchu'n ffurfiol tan Ebrill 2018. Felly, rhoddodd ACC flaenoriaeth i gyhoeddi'r canllawiau yr oedd yn fwy tebygol y byddai eu hangen ar ymarferwyr ym mis Ebrill, gyda defnyddwyr yn gallu cysylltu â desg gymorth ACC i ofyn am fersiynau drafft o unrhyw ganllawiau nad oeddent wedi cael eu cyhoeddi. Mae ACC wedi cynhyrchu un fersiwn o ganllawiau gweithredol, i'w defnyddio gan staff ac ymarferwyr fel ei gilydd, i leihau'r posibilrwydd o gamddealltwriaeth.

4 <https://beta.llyw.cymru/awdurdod-cyllid-cymru/canllawiau-gwasanaethau>

1.29 Wrth iddo ddatblygu ei ganllawiau gweithredol, ceisiodd ACC adborth gan randdeiliaid, gan gynnwys Cymdeithas y Gyfraith a chwmnïau gwasanaethau proffesiynol ar gyfer Treth Trafodiadau Tir, a gweithredwyr safleoedd tirlenwi ar gyfer Treth Gwarediadau Tirlenwi. I sicrhau bod y ganllawiau yn adlewyrchu ystyr yr holl ddeddfwriaeth berthnasol yn gywir, gwnaeth ACC hefyd weithio'n agos gyda swyddogion Trysorlys Cymru a oedd wedi datblygu biliau gwreiddiol Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi.

Ers 1 Ebrill 2018, mae Awdurdod Cyllid Cymru (ACC) wedi bod yn gweinyddu Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi mewn modd priodol

Mae System Rheoli Trethi ACC wedi bod yn gweithio'n effeithiol ers 1 Ebrill 2018

- 1.30 Mae'r System Rheoli Trethi wedi bod yn gweithio'n effeithiol ers 1 Ebrill 2018, heb unrhyw amhariadau sylweddol ar ei hargaeledd. Yn ogystal, yn ôl pob golwg mae'r rhyngwyneb rhwng y System Rheoli Trethi yn gweithio'n dda, gyda data'n cael ei drosglwyddo rhwng y ddwy system bob awr.
- 1.31 Mae nifer y bobl sydd wedi'u cofrestru i ddefnyddio'r System Rheoli Trethi wedi cynyddu gydag amser, gan gynyddu o 1,200 o ddefnyddwyr cofrestredig ym mis Ebrill 2018 i dros 5,300 ym mis Hydref 2018. Mae dros 97% o ffurflenni Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi bellach yn cael eu ffeilio ar-lein.
- 1.32 Mae ACC wedi contractio'r un cyflenwr ag a ddatblygodd y System Rheoli Trethi i ddarparu cymorth system parhaus o Ebrill 2018. O ystyried yr amserlenni tynn ar gyfer datblygu'r System Rheoli Trethi, a'r ffaith fod y system wedi cael ei dylunio i'r pwrpas, byddai'r risg wedi bod yn rhy uchel pe bai ACC wedi dewis cyflenwr arall. Fodd bynnag, gellir canslo'r contract cymorth ar unrhyw adeg ar fyr rybudd, gan roi hyblygrwydd i ACC benderfynu ynghylch ei anghenion cymorth yn y dyfodol. Bydd yn bwysig i ACC ddatblygu partneriaethau strategol priodol â chyflenwyr digidol, i sicrhau bod systemau'n cael eu datblygu a'u cynnal a'u cadw'n effeithlon ac effeithiol yn y dyfodol.

1.33 Ers mis Ebrill 2018, mae ACC a'i gyflenwr wedi gwneud diweddariadau bach i'r System Rheoli Trethi i wella ymarferoldeb neu gywiro problemau. Mae ACC wedi cynllunio rhaglen waith ar gyfer y cyflenwr i ddatblygu newidiadau manylach i'r system, wedi'i seilio'n rhannol ar yr adborth a gasglwyd gan ddefnyddwyr ar y ffordd mae wedi cael ei gweithredu hyd yn hyn. Mae ACC wedi aros i weithredu newidiadau sylweddol i'r system o fwriad (o gymharu â'r newidiadau hynny a oedd eu hangen i gadw'r system yn weithredol) i sicrhau y gallai'r system weithredu'n effeithiol yn y tymor byr, ac i sicrhau bod adborth a oedd yn cael ei gasglu yn cynrychioli'r rhan fwyaf o'i defnyddwyr.

Mae Awdurdod Cyllid Cymru (ACC) wedi ymateb yn briodol i adborth mewnol ac allanol drwy wneud newidiadau perthnasol i'w brosesau a'i ganllawiau

- 1.34 Mae'r adborth y mae ACC wedi'i dderbyn ar ei weithrediadau o gyfarfodydd y Fforwm Trethi a chysylltiadau eraill â chwsmeriaid wedi bod yn gadarnhaol at ei gilydd. Mae arwyddion cynnar yn awgrymu bod cwsmeriaid yn fodlon ar ansawdd y cymorth a ddarparwyd gan y ddesg gymorth, a'u bod yn derbyn ymatebion manwl i'w hymholiadau.
- 1.35 Mae ACC wedi sefydlu dulliau i gynllunio diwygiadau i'w systemau a'i brosesau. Mae staff ACC yn cofnodi adborth mewnol ac allanol ar ei brosesau, yn ystyried unrhyw themâu cyson sy'n codi o'r adborth, ac yn codi 'ceisiadau am newid' pan fydd angen. Fel y mae **Arddangosyn 8** yn dangos, mae'r ceisiadau am newid hyn yn cael eu hystyried fel sy'n briodol:

Arddangosyn 8: ystyried ceisiadau am newid

Enw	Camau gweithredu wedi'u hawdurdodi
Y Tîm Newid	Mae'r tîm hwn yn derbyn yr holl geisiadau am newid ac yn awdurdodi newidiadau pan y'u hystyrir yn fuddiol ac y gellir eu gweithredu heb gost ychwanegol.
Y Grŵp Rheoli Newid	Mae'r grŵp hwn yn derbyn ceisiadau am newid sydd wedi cael eu hatgyfeirio gan y Tîm Newid ac y mae angen eu hystyried ymhellach, a gall gymeradwyo ceisiadau am newid nad ydynt yn cynnwys cost ychwanegol.
Pwyllgor y Portffolio Newid	Mae'r pwyllgor hwn yn adolygu unrhyw geisiadau am newid eraill sydd wedi cael eu hatgyfeirio gan y Grŵp Rheoli sy'n cynnwys cost ychwanegol, ac yn eu blaenoriaethu yn unol â'i strategaeth a'r cyllid sydd ar gael.

Ffynhonnell: Swyddfa Archwilio Cymru

- 1.36 Mae ACC wedi ymateb yn brydlon i adborth gan gwsmeriaid. Er enghraifft, ym mis Mai 2018, dywedodd llawer o weithredwyr safleoedd tirlenwi wrth ACC nad oedd uwchbridd yn gymwys ar gyfer rhyddhad adfer safle o dan y gyfraith, er bodolaeth rheoliadau amgylcheddol yn gwneud ei ddefnyddio'n ofynnol. Ym mis Hydref 2018, cytunodd y Cynulliad Cenedlaethol i ddiwygio Deddf Treth Gwarediadau Tirlenwi (Cymru) 2017, gan ganiatáu hawlio'r rhyddhad hwn am uwchbridd yr eir ag ef i safle tirlenwi.
- 1.37 Mewn ymateb i adborth defnyddwyr, mae ACC hefyd wedi ystyried eu gweithrediadau a, lle bo hynny'n briodol, wedi'u diwygio. Er enghraifft, nododd ACC fod cyfran uchel o'r ymholiadau roedd yn eu derbyn yn gysylltiedig â thrafodiadau cyfradd uwch Treth Trafodiadau Tir. Mewn ymateb, mae ACC wedi trefnu tair gweminar ar gyfraddau uwch Treth Trafodiadau Tir i ddarparu cyngor a rhoi cymorth i ymarferwyr.

Mae recriwtio wedi parhau ar gyflymder priodol er mwyn cynnal gweithrediadau ACC

- 1.38 Mae strategaeth recriwtio ACC wedi parhau i fod yn hyblyg ac yn ymatebol i anghenion y busnes, gydag amcangyfrif o 30% o'r holl staff yn cael eu cyflogi ar sail benthyg ar ôl i recriwtio cychwynnol gael ei gwblhau. Mae ACC yn disgwyl y bydd y gwaith o recriwtio ar gyfer yr holl swyddi sydd ar ôl wedi'i gwblhau erbyn 31 Mawrth 2019. Ar adeg ein gwaith maes, roedd 11 o swyddi gwag ar ôl o gyfanswm o 77 swydd yn y sefydliad (cyfartal â 75 o staff cyfwerth ag amser llawn), fel y dangosir yn **Arddangosyn 9** isod

Arddangosyn 9: cyfran y swyddi wedi'u llenwi ar bob lefel ACC

	<u>Uwch Wasanaeth Sifil</u>	100%	3 Swydd	
	<u>Gradd 6</u>	100%	8 Swydd	
	<u>Gradd 7</u>	100%	15 Swydd	
	<u>Uwch-swyddog Gweithredol (SEO)</u>	68%	19 Swydd	6 i'w llenwi
	<u>Swyddog Gweithredol Uwch (HEO)</u>	92%	12 Swydd	1 i'w llenwi
	<u>Swyddog Gweithredol</u>	70%	10 Swydd	3 i'w llenwi
	<u>TS</u>	90%	10 Swydd	1 i'w llenwi

Ffynhonnell: Awdurdod Cyllid Cymru (ACC)

1.39 Nid yw ACC wedi cael llawer o anhawster wrth ddenu recriwtiaid. Ar gyfartaledd, derbyniodd ACC 18 o geisiadau am bob swydd, gydag un ymgyrch recriwtio yn derbyn 241 o geisiadau. Mae ACC yn sefydliad bach ac arbenigol ac mae ganddo bobl sy'n cynrychioli 16 o'r 28 'proffesiwn llywodraethol' yn y Gwasanaeth Sifil o fewn ei weithlu cyfredol⁵.

5 Mae 'proffesiynau llywodraethol' yn broffesiynau a gydnabyddir o fewn Gwasanaeth Sifil y DU, o gyfathrebwyr a pheirianwyr, i reolwyr caffael a chyfreithwyr.

Mae Awdurdod Cyllid Cymru (ACC) wedi darparu hyfforddiant ar gyfer staff un unol â chynllun y cytunwyd arno er mwyn cynnal gweithrediadau allweddol

1.40 Mae ACC wedi blaenoriaethu'r gwaith o ddarparu hyfforddiant ar gyfer ei staff i gyd-fynd â datblygiad parhaus y sefydliad. Mae ACC wedi datblygu dull fesul cam ar gyfer darparu hyfforddiant (ar wahân i hyfforddiant ymsefydlu ar gyfer staff newydd), fel yr amlinellir yn **Arddangosyn 10**.

Arddangosyn 10: blaenoriaethau hyfforddiant ar gyfer ACC

Cam â blaenoriaeth	Hyfforddiant i'w ddarparu
Cam un	Darparu staff gweithredol sy'n meddu ar y wybodaeth i weinyddu Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi o 1 Ebrill 2018.
Cam dau	Rhoi sylw i unrhyw fylchau sgiliau sydd gan recriwtiaid newydd yn erbyn gofynion y swydd.
Cam tri	Galluogi ACC i gyflawni ei gyfrifoldebau corfforaethol mewn meysydd megis diogelu data a rhyddid gwybodaeth.

Ffynhonnell: Swyddfa Archwilio Cymru

1.41 Bydd cam pedwar yn dechrau cyn bo hir, gyda rhagor o bwyslais ar anghenion datblygu personol. Bydd y cam hwn yn bwysig i ACC gan y dylai datblygu pobl a thimau'n effeithiol sicrhau ei fod yn gallu parhau i recriwtio a chadw staff o'r radd flaenaf, a bydd yn faes allweddol i'r sefydliad ganolbwyntio arno wrth iddo symud ymlaen. Fel rhan o hyn, bydd angen i ACC ddatblygu mecanwaith i werthuso canlyniadau rhaglenni dysgu a datblygu y mae'n eu darparu neu eu comisiynu.

Mae trefniadau priodol wedi cael eu gwneud i rannu data sy'n codi o drafodiadau Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi â rhanddeiliaid

1.42 Mae data ystadegol ar Dreth Trafodiadau Tir yn cael ei gyhoeddi'n fisol, ynghyd ag adroddiadau naratif bob chwarter. Mae adroddiadau a data ar gyfer Treth Gwarediadau Tirlenwi yn cael eu cyhoeddi bob chwarter. Mae'r data sy'n cael ei gyhoeddi'n ymwneud â'r dreth sy'n daladwy gan weithgareddau trethadwy sy'n gysylltiedig â'r cyfnod perthnasol.

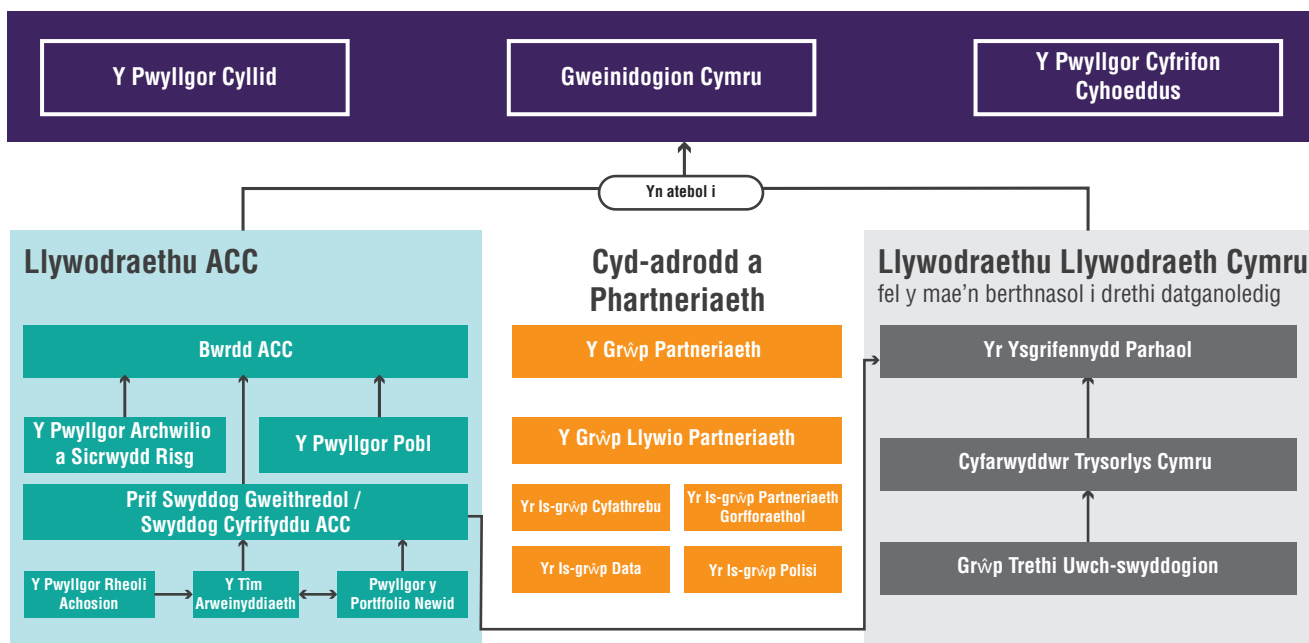
- 1.43 Mae ACC yn rhoi'r data hwn i Drysorlys Cymru yn yr un fformat ag y mae'n cael ei gyhoeddi ar ei wefan. Mae ACC a Thrysorlys Cymru wedi gweithio gyda'i gilydd i sicrhau bod y data sy'n cael ei gynhyrchu yn bodloni anghenion rhagfynegi Llywodraeth Cymru, wrth sicrhau bod cyfrinachedd trethdalwyr yn cael ei ddiogelu drwy gyfuno data ar gyfer Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi a pheidio â rhoi manylion trafodiadau trethdalwyr unigol.
- 1.44 Roedd arwyddion cynnar yn awgrymu bod data ACC yn darparu mewnwelediad defnyddiol ar gyfer Trysorlys Cymru. Er enghraifft, mae'r data ar Dreth Gwarediadau Tirlenwi ar gyfer chwarter cyntaf 2018-19 yn dangos lefel o gyllid treth a oedd cryn dipyn yn uwch nag a ragfynegwyd. Mae data ACC yn rhoi'r wybodaeth gyntaf am gyllid i Drysorlys Cymru sy'n ymwneud â safleoedd tirlenwi yng Nghymru, gan nad oedd unrhyw ddata penodol i Gymru ar gael o dan dreth dirlenwi'r DU. Wrth adolygu'r data hwn, penderfynodd Trysorlys Cymru ddiwygio ei ragolygon ar gyfer cyllid Treth Gwarediadau Tirlenwi ar gyfer 2019-20, gan ei godi £14 miliwn.
- 1.45 Mae ACC a Thrysorlys Cymru hefyd yn adolygu'r ffordd orau o rannu data yn y modd mwyaf effeithiol. Roedd data ar Dreth Trafodiadau Tir yn arfer cael ei gyhoeddi tua phythefnos ar ôl diwedd pob mis, ond roedd y cyflymder hwn yn arwain at ddiwygiadau sylweddol i'r data hwn yn y misoedd dilynol (oherwydd bod gan dalwyr Treth Trafodiadau Tir hyd at 30 diwrnod i gyflwyno ffurflen ar ôl trafodiadau). O ganlyniad, mae ACC bellach yn cyhoeddi data ar Dreth Trafodiadau Tir tua wythnos yn hwyrach, gan leihau'r diwygiadau i ddata i lefel resymol ar gyfer Trysorlys Cymru. Mae ACC hefyd yn bwriadu cyhoeddi crynodebau data blynyddol ar gyfer Treth Gwarediadau Tirlenwi a Threth Trafodiadau Tir ym mis Mai 2019 a mis Mehefin 2019 yn y drefn honno, ar gyfer Trysorlys Cymru a'r cyhoedd.
- 1.46 Mae CThEM yn derbyn data ar Dreth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi gan ACC bob wythnos, i'w ddefnyddio mewn gwaith cydymffurfio ac yn ei gyhoeddiadau ystadegol ei hun. Mae ACC hefyd yn cysylltu â rhanddeiliaid posibl eraill i nodi pa ddata y byddai'n ddefnyddiol ei rannu yn y dyfodol. Yn bennaf, mae ACC wedi canolbwyntio ar ddatblygu a mireinio ei setiau data ei hun, wrth hefyd sicrhau bod cyfrinachedd y trethdalwr yn cael ei ddiogelu. Yn y dyfodol, mae ACC yn bwriadu sefydlu grŵp defnyddwyr data gyda holl dderbynyddion ei ddata er mwyn dysgu gwarsi, rhannu materion perthnasol a derbyn adborth.

Mae Awdurdod Cyllid Cymru (ACC) wedi cymryd camau priodol i'w alluogi i ymateb i ddatblygiadau yn y dyfodol, gan gynnwys gweithio gyda Thrysorlys Cymru pan fo hynny'n briodol, ac mae ganddo feysydd allweddol eraill i ganolbwyntio arnynt wrth iddo barhau i ddatblygu

Mae Trysorlys Cymru ac Awdurdod Cyllid Cymru (ACC) wedi mabwysiadu strwythur cydlywodraethu ar gyfer datganoli cyllidol yng Nghymru sy'n caniatáu i'r ddau gorff nodi ac ymateb i ddatblygiadau posibl

1.47 Mae Trysorlys Cymru ac ACC wedi gweithio gyda'i gilydd i sefydlu strwythur cydlywodraethu, gan sicrhau bod y berthynas weithio a ddatblygwyd o dan Raglen Gyflawni ACC yn parhau wrth i ACC esblygu, wrth gynnal lefel briodol o annibyniaeth. Mae'r strwythur 'cydadrodd a phartneriaeth' hwn yn cael ei grynhoi yn **Arddangosyn 11** isod.

Arddangosyn 11: strwythur cydlywodraethu ACC / Trysorlys Cymru

Ffynhonnell: Awdurdod Cyllid Cymru (ACC)/Llywodraeth Cymru

- 1.48 Fel yr amlinellir yn y Ddogfen Fframwaith, mae Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid yn cwrdd â chadeirydd ACC o leiaf pedair gwaith y flwyddyn i ystyried perfformiad ACC ac i asesu sut mae'r bartneriaeth â Thrysorlys Cymru yn datblygu.
- 1.49 Wedyn mae grŵp partneriaeth yn cwrdd sy'n cynnwys Ysgrifennydd Parhaol Llywodraeth Cymru, cyfarwyddwr Trysorlys Cymru, a chadeirydd a phrif weithredwr ACC. Cytunodd y grŵp ar ei gylch gorchwyl ym mis Gorffennaf 2018 ac mae'n cwrdd bob chwarter i drafod perfformiad a strategaeth ACC, gan geisio cynyddu'r cyfleoedd ar gyfer gwaith partneriaeth rhwng Llywodraeth Cymru ac ACC a manteision y gwaith partneriaeth hwnnw. Gall y grŵp hefyd weithredu fel llwybr uwchgyfeirio pan fo hynny'n angenrheidiol ac yn briodol – er enghraifft, wrth adolygu'r gwasanaethau mae Llywodraeth Cymru yn eu darparu ar gyfer ACC.
- 1.50 Mae pum gweithgor yn bwydo i'r grŵp partneriaeth, fel y'u rhestrir yn **Arddangosyn 12** isod.

Arddangosyn 12: gweithgorau ar y cyd rhwng ACC a Thrysorlys Cymru

Gweithgor	Swyddogaeth
Y Grŵp Llywio Partneriaeth	Goruchwylio'r pedwar is-grŵp isod, gan sicrhau eu bod yn cyflawni rhaglen briodol o waith ar y cyd rhwng ACC a Thrysorlys Cymru.
Polisi	Ystyried, gwneud sylwadau a rhoi cyngor ar bolisiau treth ar draws ACC, Trysorlys Cymru ac Is-adran Cyllid Strategol Llywodraeth Leol.
Cyfathrebu	Sicrhau bod cyfathrebu mewnol ac allanol y ddau gorff yn gyson, a gwerthuso gweithgareddau cyfathrebu.
Partneriaeth Gorfforaethol	Gwneud y trefniadau llywodraethu a gweithredol sydd eu hangen i sicrhau bod gweithio ar y cyd yn llwyddiant.
Data	Darparu fforwm ar gyfer rhannu materion data a'r arferion gorau, gan gynnwys sut y gellir casglu data mewn modd mwy cyson.

Ffynhonnell: Swyddfa Archwilio Cymru

1.51 Mae'r strwythur hwn yn galluogi'r ddau gorff i weithio gyda'i gilydd, yn enwedig ar ddatblygu meysydd megis polisïau treth a rhannu data. Mae ACC a Thrysorlys Cymru yn parhau i egluro'r trefniadau cydlywodraethu wrth i'r ddau sefydliad esblygu. Dylai'r ymagwedd hon tuag at weithio ar y cyd ac mewn modd agored sicrhau bod y ddau barti yn cadw eu hannibyniaeth ond yn parhau i fod mewn sefyllfa dda i ymateb mewn partneriaeth i ddatblygiadau neu newidiadau mewn trethi yn y dyfodol.

Mae Awdurdod Cyllid Cymru (ACC) wedi dylunio systemau a phrosesau hyblyg a fydd yn ei gynorthwyo i ymateb i newidiadau neu ddatblygiadau yn y dyfodol

1.52 Mae ACC wedi sefydlu prosesau priodol i alluogi risgiau strategol i gael eu hasesu yn rheolaidd ac yn fanwl. Mae'r Tîm Arwain (a adwaenid fel y Pwyllgor Gweithredol yn flaenorol) yn paratoi ac yn monitro Cofrestr Risg Gorfforaethol ACC, sy'n cael ei hadolygu'n gyfnodol gan fwrdd a Phwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg ACC.

1.53 Mae systemau TG ACC yn seiliedig yn llawn ar y cwmwl, heb unrhyw seilwaith ffisegol o gwbl. Ar yr amod fod gan staff fynediad at gysylltiad diogel â'r rhyngwyd, gallant weithio mewn lleoliadau gwahanol os oes angen. Mae'r system hon eisoes wedi cael ei phrofi gan dywydd gwael a chan yr angen i wacáu swyddfa yn gynnar yn 2018. Ar y ddau achlysur, roedd staff yn gallu gweithredu cynlluniau wrth gefn drwy weithio mewn lleoliadau gwahanol, gan barhau i ddarparu gwasanaeth ar gyfer cwsmeriaid.

1.54 Mae natur system gyllid ACC yn hyblyg hefyd. Gweithiodd ACC gyda chyflenwr arbenigol i ddatblygu ei feddalwedd gyllid ei hun, gan fapio anghenion cyfredol y system ac anghenion posibl ar gyfer y dyfodol – cafodd y rhain eu hymgorffori wrth iddi gael ei datblygu. Mae bellach gan ACC gontract cymorth parhaus gyda datblygwr y system, sy'n ei ganiatáu i wneud y newidiadau i'r system sydd eu hangen yn gyflym ac yn hawdd.

1.55 Mae'r System Rheoli Trethi yn system a adeiladwyd i'r pwrpas wedi'i dylunio yn benodol at ddibenion gweithredol ACC. Mae datblygwr y system bellach yn darparu cymorth parhaus i ACC, ac mae wedi gwneud newidiadau priodol i gywiro problemau bach yn y system ers 1 Ebrill 2018. Yn yr un modd â'r system gyllid, mae'r contract cymorth gyda'r chyflenwr yn caniatáu i ACC wneud newidiadau i'r system pan fydd angen.

1.56 O ystyried maint cymharol fach ACC, mae staff ar fenthg yn darparu sgiliau a phrofiad gwerthfawr. Pan fydd y broses recriwtio wedi'i chwblhau, mae ACC yn amcangyfrif y bydd yn cyflogi 30% o'i staff ar sail benthg. Mae ACC yn gyfforddus o ran cadw'r gyfran hon i sicrhau bod ei strwythur staffio'n ddigon hyblyg.

1.57 Mae bwrdd ACC wedi sefydlu Pwyllgor Pobl, sy'n canolbwyntio ar y gwaith o recriwtio a chadw staff. Mae staff ACC bellach yn rhannu rhai cyfrifoldebau rhwng rolau swyddi i drosglwyddo gwybodaeth ac i alluogi cynllunio ar gyfer olyniaeth. Mae rhannu cyfrifoldebau rhwng staff yn y ffordd hon wedi helpu ACC i reoli cynllunio ar gyfer olyniaeth a dilyniant busnes, ac mae wedi darparu cyfleoedd ar gyfer datblygiad personol.

Mae angen i Awdurdod Cyllid Cymru (ACC) ystyried rhai materion pwysig wrth symud ymlaen wrth iddo ddatblygu ei Gynllun Corfforaethol tair blynedd

1.58 Roedd Cynllun Corfforaethol ACC ar gyfer 2018-19 yn amlinellu sut roedd yn bwriadu cyflawni ei flaenoriaethau yn ystod ei flwyddyn gyntaf o weithredu. Mae deddfwriaeth bellach yn ei gwneud yn ofynnol i ACC gynhyrchu Cynllun Corfforaethol tair blynedd sy'n cynnwys 2019-2022, y mae'n rhaid iddo gael ei gyflwyno i'w gymeradwyo gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid erbyn 31 Mawrth 2019. Bydd gwaith ACC wrth ddatblygu'r Cynllun Corfforaethol diwygiedig hwn yn hanfodol wrth ffurfio ei ddull strategol.

1.59 Rydym wedi nodi rhai meysydd pwysig y bydd yn rhaid i Gynllun Corfforaethol 2019-2022 eu cynnwys, fel y'u hamlinellir yn **Arddangosyn 13** isod:

Arddangosyn 13: meysydd i Gynllun Corfforaethol ACC ar gyfer 2019-2022 roi sylw iddynt

Maes o dan sylw	Manylion
Diffinio diben ACC	Mae ACC wedi gweithio i gadarnhau ei ddiben sefydliadol. Bydd gwneud hyn yn pennu cwmphas ei strategaeth a'i weithgareddau ar gyfer y cyfnod o dair blynedd nesaf, ac ar hyn o bryd mae ACC yn cynnal gwaith ymgysylltu ehangach ar ei ddatganiad o ddiben.
Nodi mesurau perfformiad ar gyfer ACC	Gwnaeth y Cynllun Corfforaethol ar gyfer 2018-19 amlinellu mesurau perfformiad posibl ar gyfer ACC. Mae ACC yn datblygu fframwaith perfformiad i asesu cynnydd ac i fynd i'r afael ag unrhyw bryderon dros y blynyddoedd nesaf. Mesur nodedig o fewn y fframwaith fydd 'lleihau risg treth', lle mae ACC yn ceisio mesur ei effeithiolrwydd wrth helpu trethdalwyr i dalu'r maint cywir o dreth ar yr adeg gywir. Byddai hyn yn fesur perfformiad arloesol ar gyfer awdurdod treth a byddai angen ei gynllunio'n ofalus.

Maes o dan sylw	Manylion
Dull ar gyfer ymdrin â 'risg treth'	Gydag ACC bellach yn casglu Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi, bydd yn rhaid iddo ddatblygu strategaeth ar gyfer 'risg treth' (y risg nad yw trethdalwyr yn talu'r maint cywir o dreth ar yr adeg gywir). Byddai dull o'r fath yn unol â'r 'dull ACC' a amlinellir yn ei Gynllun Corfforaethol ar gyfer 2018-19.
Costio gweithgareddau ACC	<p>Mae cyllideb ACC ar gyfer 2019-20 wedi cael ei gosod ar £6 miliwn. Yn ystod y cyfnod cynnar hwn o'i ddatblygiad, mae ACC yn parhau i fireinio ei ddealltwriaeth o'i sylfaen gostau. Fodd bynnag, mae nifer o ffactorau'n rhoi pwysau ariannol ar ACC, megis dyfarniadau cyflog sydd ar y gweill, symudiadau yn y raddfa gyflog, a chyfraniadau uwch at bensiynau gan gyflogwyr.</p> <p>Bydd angen i ACC nodi ei sylfaen gostau ar gyfer 2019-22 cyn gynted ag y bo modd a chytuno ar ba weithgaredd (os oes un) a fydd yn cael blaenoriaeth fel rhan o'i Gynllun Corfforaethol, a'r gyllideb a wneir ar gael gan Lywodraeth Cymru ar ôl 2019-20.</p>
Strategaeth ar gyfer datblygu a chymorth digidol	Mae ACC yn dyheu am gynyddu ei gapasiti digidol. Fel sefydliad bach, ni all gyflogi'r holl arbenigwyr digidol sydd angen arno'n uniongyrchol. Bydd angen i ACC sefydlu strategaeth sy'n cyfuno arbenigedd mewnol â mewnbwn gan gyflenwyr allanol, i sicrhau bod ei systemau'n parhau i fod yn weithredol ac y gellir gwneud datblygiadau yn ôl yr angen.
Datblygu fframwaith polisi mewnol	<p>Mae ACC wedi mabwysiadu'r rhan fwyaf o'i bolisïau gweithredol mewnol yn uniongyrchol o bolisïau cyfatebol yn Llywodraeth Cymru. Mae wedi bod yn ymarferol wrth ddatblygu ei bolisïau pwrpasol ei hun, gan flaenoriaethu meysydd gwaith sy'n benodol i ofynion ACC neu weithrediadau casglu trethi'n gynnar.</p> <p>Bydd angen i ACC gadarnhau sut mae'n bwriadu datblygu a chadarnhau ei fframwaith polisi wrth i'r sefydliad esblygu.</p>

Ffynhonnell: Swyddfa Archwilio Cymru

Rhan 2

Mae gan Drysorlys Cymru drefniadau priodol ar waith i dderbyn sicrwydd ynghylch y ffordd mae CThEM yn gweithredu cyfraddau treth incwm Cymru (CTIC)

- 2.1 Mae'r adran hon o'r adroddiad yn adolygu trefniadau Trysorlys Cymru i gael sicrwydd ynghylch y ffordd mae CThEM yn gweithredu CTIC. Nid yw'n ystyried gwaith CThEM i weithredu CTIC yn uniongyrchol – mae'r mater hwnnw yn destun adroddiad arall gan y Swyddfa Archwilio Gwladol.
- 2.2 Bydd adroddiad y Swyddfa Archwilio Gwladol yn cynnwys trosolwg o weithgareddau prosiect CTIC yn ystod 2017-18, gan gynnwys y gwaith o lywodraethu'r prosiect a'r cynnydd a wnaed ar weithgareddau allweddol megis nodi trethdalwyr, cyfathrebu a darparu gwasanaethau TG. Bydd hefyd yn ceisio rhoi sicrwydd ynghylch y costau yr aethpwyd iddynt gan CThEM, sydd wedi cael eu trosglwyddo i Lywodraeth Cymru.

Mae cynlluniau ar waith i basio'r cynnig Cymreig sydd ei angen i gyflwyno cyfraddau treth incwm Cymru (CTIC), gyda'r mwyafrif o ddeddfwriaeth y DU eisoes wedi cael ei phasio

Mae'r rhan fwyaf o ddeddfwriaeth y DU sydd ei hangen i sefydlu ac i gyflwyno cyfraddau treth incwm Cymru (CTIC) eisoes wedi cael ei phasio

- 2.3 Yn rhannol yn unig y mae CTIC wedi cael eu datganoli i Gymru, ac, o ganlyniad, mae treth incwm yn parhau i gael ei gweinyddu gan Lywodraeth y DU. Felly, mae'r rhan fwyaf o'r ddeddfwriaeth a oedd ei hangen i weithredu CTIC wedi cael ei phasio gan Lywodraeth y DU.
- 2.4 Mae Deddf Cymru 2014, fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf Cymru 2017, yn cadarnhau bod gan y Cynulliad Cenedlaethol y pŵer i basio cynnig i bennu CTIC. Mae'r ddeddf hon yn diffinio trethdalwr Cymru, gan amlinellu mesurau i asesu a yw unigolyn yn preswyllo yng Nghymru at ddibenion treth incwm. Mae wedyn yn sefydlu'r broses ar gyfer pennu CTIC ar gyfer cyfraddau treth sylfaenol, uwch ac ychwanegol.
- 2.5 Er y ffaith fod Deddf Cymru 2014 wedi sefydlu'r cysyniad o CTIC a diffinio eu prosesau, mae angen rhagor o newidiadau technegol i ddeddfwriaeth y DU. Mae'r newidiadau hyn yn adlewyrchu lle mae pwerau newydd y Cynulliad Cenedlaethol i bennu cyfraddau'n rhyngweithio â rhannau eraill o'r system treth incwm (megis Rhodd Cymorth a rhyddhad treth ar bensiynau). Yn dilyn proses ymgynghori technegol ar y meysydd hyn, cyflwynodd CThEM ddau offeryn statudol ym mis Rhagfyr 2018 y disgwylir iddynt gael eu pasio gan Lywodraeth y DU ym mis Ionawr 2019:
  - a Gorchymyn Cyfraddau Treth Incwm Datganoledig (Diwygiad Canlyniadol) 2018
  - b Rheoliadau Treth Incwm (Talu Wrth Ennill) (Diwygiad Rhif 2) 2018

Bydd Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn ystyried cynnig i gymeradwyo cyfraddau treth incwm Cymru (CTIC) ym mis Ionawr 2019

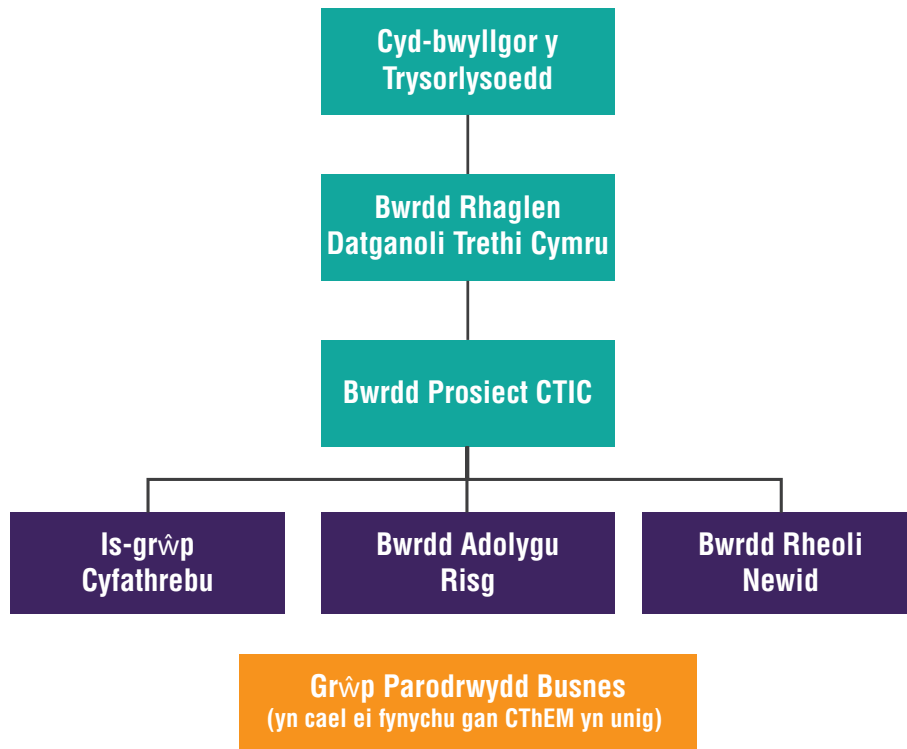
- 2.6 Mae Deddf Cymru 2014 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cynulliad Cenedlaethol basio cynnig i bennu CTIC bob blwyddyn ariannol. O dan Reolau Sefydlog Cynulliad Cenedlaethol Cymru, rhaid i'r cynnig i bennu CTIC gael ei basio cyn y cytunir ar Gynnig y Gyllideb Flynyddol bob blwyddyn. O ganlyniad, ar gyfer 2019-20 bydd y Cynulliad Cenedlaethol yn ystyried cynnig i bennu CTIC mewn Cyfarfod Llawn ym mis Ionawr 2019, yn uniongyrchol cyn pleidleisio ar Gynnig y Gyllideb Flynyddol. Gwnaeth Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid gynnis cyfraddau cyntaf Cymru fel rhan o'r gyllideb ddrafft a gyhoeddwyd ar 2 Hydref 2018.
- 2.7 Bydd y cynnig hwn, os yw'n cael ei gymeradwyo, yn gweithredu CTIC yn ffurfiol o 6 Ebrill 2019 ac ni fydd angen deddfwriaeth bellach, oni bai fod newidiadau eraill i ddeddfwriaeth treth ar gyfer y DU gyfan. Er nad yw Trysorlys Cymru yn rhagweld unrhyw oediadau wrth gymeradwyo'r cynnig hwn ar hyn o bryd, gallai unrhyw broblemau gael effaith ar brosiect CThEM ar gyfer CTIC, drwy gyfyngu'r amser sydd ar gael i brosesu newidiadau i CTIC ar ei systemau ei hun.

Mae Trysorlys Cymru yn cymryd rhan weithredol yn y trefniadau llywodraethu i drosglwyddo'r cyfrifoldebau am gyfraddau treth incwm Cymru (CTIC) i Gymru

Mae CThEM wedi sefydlu prosiect i sefydlu CTIC ac mae Trysorlys Cymru yn mynychu bwrdd y prosiect

- 2.8 Sefydlodd Trysorlys Cymru a CThEM Fwrdd Rhaglen Datganoli Trethi Cymru ym mis Gorffennaf 2017. Roedd y bwrdd hwn yn darparu goruchwyliaeth uwch ar gyfer byrddau trawsnewid treth dir y dreth stamp a'r dreth dirilenwi yn ystod y paratodau ar gyfer cyflwyno Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi ac mae'n parhau i oruchwyllo bwrdd prosiect CTIC. Nid yw ACC yn cymryd rhan yn y gwaith o lywodraethu neu weinyddu CTIC.
- 2.9 Ym mis Rhagfyr 2017, cytunwyd ar Femorandwm Cyd-ddealltwriaeth rhwng Llywodraeth Cymru a CThEM, gan amlinellu'r gwahanol weithdrefnau, prosesau a chyfrifoldebau ar gyfer sefydlu a gweithredu CTIC. Mae'r strwythur llywodraethu a sefydlwyd ar gyfer prosiect CTIC yn cael ei ddangos yn **Arddangosyn 14** isod.

Arddangosyn 14: strwythur llywodraethu prosiect CTIC

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru

- 2.10 Ar ôl i Fwrdd Rhaglen Datganoli Trethi Cymru gadarnhau bod bwrdd prosiect CTIC wedi cyflawni ei amcanion, bydd CThEM a Thysorlys Cymru yn cymeradwyo'r trosglwyddiad i CTIC yng ngwanwyn 2019, gyda llythyrau Gweinidogion yn cael eu cyfnewid wedyn.
- 2.11 Pan fydd CTIC yn barod i gael eu sefydlu ym mis Ebrill 2019, bydd Trysorlys Cymru a CThEM yn cadarnhau cytundeb lefel gwasanaeth sy'n amlinellu'r trefniadau ar gyfer gweinyddu CTIC yn barhaus. Mae bwrdd prosiect CTIC wedi dechrau ystyried gofynion manwl y cytundeb lefel gwasanaeth hwn, y bydd yn rhaid iddo gael ei derfynu erbyn 6 Ebrill 2019. Bydd angen cadarnhau hefyd y strwythur llywodraethu ar gyfer gweinyddu CTIC yn y dyfodol, o 2019-20.

Mae Trysorlys Cymru yn defnyddio strwythur llywodraethu'r prosiect i ddylanwadu ar drafodaethau ac i godi materion sy'n peri pryder

- 2.12 Mae bwrdd prosiect CTIC yn cwrdd bob mis ac mae'r cyfarfod yn cael ei fynychu gan swyddogion o CThEM, Trysorlys Cymru, Swyddfa Cymru a'r Adran Gwaith a Phensiynau. Mae'r cyfarfodydd hyn yn sicrhau bod y gwaith manwl a'r ffordd y mae'r prosiect yn cael ei gyflawni'n cael eu goruchwyllo, ac yn darparu cyfleoedd i bob parti sy'n gysylltiedig adolygu'r cynnydd, craffu a herio fel sy'n briodol.

- 2.13 Ers mis Mehefin 2018, mae Trysorlys Cymru wedi cyflwyno papur diweddarau fel eitem sefydlog ar gyfer cyfarfodydd bwrdd prosiect CTIC. Mae'r papurau hyn yn amlinellu'r datblygiadau diweddaraf ers y cyfarfod blaenorol, gan gynnwys unrhyw gyfathrebu ag Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a'r Cynulliad Cenedlaethol ac adborth ganddynt. Mae'r eitem sefydlog hon yn sicrhau bod Trysorlys Cymru yn gallu codi problemau a meysydd sy'n peri pryder a bod camau gweithredu'n cael eu cofnodi ac yn derbyn sylw.
- 2.14 Gall bwrdd prosiect CTIC uwchgyfeirio unrhyw broblemau risg uchel neu faterion sy'n peri pryder i Fwrdd Rhaglen Datganoli Trethi Cymru i'w hystyried ymhellach neu i gymryd camau. Mae'r cyfarwyddwr, Trysorlys Cymru a dirprwy gyfarwyddwr yr Is-adran Drethi: Polisi, Strategaeth ac Ymgysylltu yn mynychu'r cyfarfodydd hyn, a gallant godi unrhyw bryderon gan Drysorlys Cymru yn y fforwm hwn.
- 2.15 Yn ogystal â chyfarfodydd a drefnir, mae swyddogion o CThEM a Thysorlys Cymru yn cysylltu'n rheolaidd yn anffurfiol i godi unrhyw bryderon uniongyrchol ac i gydlynu prosiect CTIC yn gyffredinol. Mae swyddogion Trysorlys Cymru o'r farn fod perthnasau gweithio da wedi cael eu sefydlu ar bob lefel i ategu'r gwaith o drosglwyddo i CTIC mewn modd esmwyth.

Mae Trysorlys Cymru yn ceisio sicrwydd priodol ynghylch prosesau CThEM ar gyfer nodi trethdalwyr Cymru

Mae CThEM wedi sefydlu dulliau ar gyfer nodi trethdalwyr Cymru ac wedi'u rhannu â Thrysorlys Cymru

- 2.16 Gyda'r awdurdod cyffredinol i weinyddu treth incwm, mae CThEM yn gyfrifol am nodi trethdalwyr Cymru o 6 Ebrill 2019 a'r tu hwnt. Mae Llywodraeth Cymru yn dweud bod nodi trethdalwyr Cymru yn gywir yn un o'i blaenoriaethau er mwyn gweithredu CTIC yn llwyddiannus.
- 2.17 Nid ymarfer a gynhaliwyd unwaith yn unig cyn 6 Ebrill 2019 yw nodi trethdalwyr. Mae'r Swyddfa Ystadegau Gwladol yn amcangyfrif bod tua 57,000 o bobl yn symud i Gymru bob blwyddyn, gyda nifer tebyg yn gadael. Mae hyn o'i gymharu â thua 40,000 ym mhob cyfeiriad ar gyfer yr Alban. Gyda niferoedd uchel o'r fath yn symud dros y ffin, mae angen i brosiect CTIC sicrhau bod gan CThEM systemau ar waith i nodi talwyr treth incwm Cymru'n gywir dros gyfnod o amser.

- 2.18 Mae CThEM wedi sefydlu dull ar gyfer nodi trethdalwyr sy'n dod o fewn cwmipas CTIC, ac wedi nodi dros ddwy filiwn o bobl y mae'n bosibl y bydd cyfraddau treth incwm Cymru yn berthnasol iddynt (65% o boblogaeth Cymru). Mae hyn yn cynnwys pobl sy'n talu treth incwm ar hyn o bryd, a phobl nad ydynt ond y mae'n bosibl y gallai CTIC fod yn berthnasol iddynt pe bai eu hamgylchiadau'n newid. Mae'r dull hwn yn cynnwys pedwar cam:
- a adolygu ansawdd data CThEM ar gyfeiriadau i sicrhau bod 91,123 o godau post Cymru yn cael eu dyrannu i'r wlad gywir yn ei systemau. Bydd hyn yn cynnwys chwynnu data i gael gwared ar godau post sydd wedi cael eu dyblygu, dod o hyd i rai sydd ar goll a chywiro rhai sy'n anghywir.
  - b dadansoddi 98 cod post trawsffiniol yn fanwl, i sicrhau bod y 1,090 o adeiladau yn y codau post hynny'n cael eu dyrannu i'r wlad gywir. Mae data Arolwg Ordnans wedi cael ei ddefnyddio i wirio'r wlad gywir i'w defnyddio ym mhob achos.
  - c paru cofnodion cwsmeriaid CThEM â chyfeiriadau'n gywir, i sicrhau bod trethdalwyr Cymru yn cael eu nodi'n gywir. Mae hyn yn cynnwys adolygu data o ffynonellau megis cofrestrï etholiadol, data cyflogwyr a chofnodion y dreth gyngor i gadarnhau a yw trethdalwr o fewn cwmipas CTIC.
  - ch cadw'r cofnodion cwsmeriaid hyn yn gyfredol dros gyfnod o amser. Bydd angen i CThEM adolygu ei ddata ar gyfeiriadau cwsmeriaid yn rheolaidd, er nad oes penderfyniad ynglŷn â pha mor aml y bydd angen gwneud hyn ar hyn o bryd.
- 2.19 Pan oedd yn gweithredu cyfraddau treth incwm yr Alban, i ddechrau roedd CThEM wedi methu nodi 420,000 o drethdalwyr yr Alban. Cododd y broblem hon wrth i CThEM gynnal y trydydd cam o'r ymarfer hwn (paru cofnodion cwsmeriaid â chyfeiriadau) gan sganio ei systemau'n awtomatig. Nid oedd y sgan hwn yn nodi ond cyfeiriadau preswyl a oedd wedi cael eu mewnbynnu mewn fformatau safonol y cytunwyd arnynt, ac roedd yn hepgor y rhai a allai fod wedi eu mewnbynnu â llaw neu drwy ddulliau eraill.
- 2.20 Mae CThEM wedi cadarnhau wrth Drysorlys Cymru a bwrdd prosiect CTIC na ddylai'r broblem hon ddigwydd eto ar gyfer CTIC, gan fod paramedrau'r sgan hwn wedi cael eu gosod i nodi codau post yng Nghymru wedi'u mewnbynnu ym mhob fformat.

Mae Trysorlys Cymru wedi ceisio ac wedyn derbyn cyngor a sicrwydd ynghylch y dulliau a ddefnyddir i nodi trethdalwyr Cymru

- 2.21 Mae'n anodd i Drysorlys Cymru gael sicrwydd cadarn fod dull CThEM ar gyfer nodi trethdalwyr Cymru yn briodol. Mae systemau a data CThEM yn y maes hwn yn rhai pwrpasol ac maent yn sylweddol o ran maint a chymhlethdod – mae'r angen i ddiogelu cyfrinachedd trethdalwyr yn golygu bod gwybodaeth allanol am y systemau yn gyfyngedig. Fodd bynnag, mae Trysorlys Cymru wedi ceisio cyngor a sicrwydd priodol ynghylch y dulliau a gynigiwyd gan CThEM i nodi talwyr treth incwm yng Nghymru.
- 2.22 Mae Trysorlys Cymru yn cymryd rhan weithredol yn strwythurau rheoli prosiect CThEM ar gyfer CTIC. Mae tîm prosiect CTIC Trysorlys Cymru yn mynychu cyfarfodydd bwrdd prosiect CThEM ar gyfer CTIC bob mis, lle y cânt herio a chraffu'n uniongyrchol ar ddulliau CThEM ar gyfer nodi trethdalwyr Cymru. Mewn modd tebyg, caiff y cyfarwyddwr, Trysorlys Cymru a dirprwy gyfarwyddwr yr Is-adran Drethi: Polisi, Strategaeth ac Ymgysylltu godi broblemau neu gwestiynau ar lefel uwch yng nghyfarfodydd rheolaidd Bwrdd y Rhaglen Datganoli Trethi.
- 2.23 Yn ogystal â hyn, mae Trysorlys Cymru wedi ymgynghori ag uned y Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi, adran ymchwil ystadegol a dadansoddol Llywodraeth Cymru. Ar ran Trysorlys Cymru, mae'r Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi wedi adolygu dulliau arfaethedig CThEM ar gyfer nodi talwyr treth incwm yng Nghymru. Mae Trysorlys Cymru yn cadarnhau na wnaeth y Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi nodi unrhyw bryderon sylfaenol ynghylch y ffyrdd a ddefnyddir i nodi trethdalwyr Cymru.
- 2.24 Mae Trysorlys Cymru hefyd wedi ceisio sicrwydd allanol ychwanegol ynghylch y dull a gynigiwyd gan CThEM yn hyn o beth. Cynhaliwyd Adolygiad Gwirio lechyd CThEM ym mis Mawrth 2018, wedi'i ddilyn ag Adolygiad Sicrwydd Prosiect annibynnol ym mis Hydref 2018. Dyfarnodd yr Adolygiad Sicrwydd Prosiect sgôr 'oren/gwyrdd' i brosiect CTIC ac ni chododd unrhyw bryderon penodol ynghylch dull arfaethedig CThEM ar gyfer nodi trethdalwyr Cymru.

Mae'r dulliau a ddefnyddir i ragfynegi cyllid sy'n daladwy i Gymru drwy gyfraddau treth incwm Cymru (CTIC) yn briodol, ac mae Trysorlys Cymru yn ymchwilio i ffyrdd o wella data sylfaenol

Gwnaeth Trysorlys Cymru ragfynegi'r cyllid sy'n daladwy drwy gyfraddau treth incwm Cymru (CTIC) ar gyfer blwyddyn ariannol 2019-20 mewn pryd i'w gynnwys yng nghyllideb Llywodraeth Cymru

- 2.25 Roedd Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2019-20, a gyhoeddwyd ym mis Hydref 2018, yn cynnwys amcangyfrif o gyllid drwy CTIC o £2.1 biliwn. Mae'r amcangyfrif hwn yn seiliedig ar fodel a gafodd ei ddatblygu a'i fireinio gan Drysorlys Cymru i'w ddefnyddio wrth benderfynu ynglŷn â pholisiau a rhagfynegi cyllidebau. Mae model rhagfynegi CTIC yn defnyddio data ar gyfer Cymru o Arolwg CThEM o Incwm Personol, a rhagolygon y Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol o dwf mewn cyflogau a chyflogaeth ar gyfer y DU. Mae cyfraddau twf y Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol yn cael eu cymhwyso i ddata'r Arolwg o Incwm Personol i gyfrifo'r rhagolygon ar gyfer cyllid drwy CTIC. Gan nad oes unrhyw ddata ar ragfynegi twf sy'n benodol i Gymru, defnyddir y rhagolygon ar gyfer y DU gyfan.
- 2.26 Mae gan y model a ddefnyddir ar gyfer rhagfynegi CTIC y gallu i ystyried effaith newidiadau ymddygiadol pan fydd cyfraddau treth yn newid. Gan fod Llywodraeth Cymru eisoes wedi ymrwmo i gynnal CTIC ar yr un lefel â chyfraddau treth incwm y DU ar gyfer 2019-20, mae'n disgwyl y bydd unrhyw newidiadau ymddygiadol sy'n codi yn sgil cyflwyno CTIC ar gyfer y flwyddyn honno'n fach iawn. Bydd angen i Drysorlys Cymru ystyried newidiadau ymddygiadol os yw CTIC yn dargyfeirio o weddill y DU. Gallai rhagfynegi effaith newidiadau i ymddygiad ar gyllidau CTIC fod yn anodd, yn enwedig yn ystod y blynyddoedd cynnar, gan fod y dystiolaeth empeiraidd yn gyfyngedig. Yn ogystal, mae'r llifoedd economaidd trawsffiniol presennol yn y ddau gyfeiriad rhwng Cymru a Lloegr yn uwch o lawer na'r rhai rhwng Lloegr a'r Alban.

Mae Prifysgol Bangor wedi darparu sicrwydd ynghylch y rhagolygon ar gyfer y cyllid sy'n daladwy drwy gyfraddau treth incwm Cymru (CTIC) yn ystod 2019-20

- 2.27 Dyma'r ail flwyddyn y mae Prifysgol Bangor wedi darparu sicrwydd annibynnol ynghylch rhagolygon cyllidol Trysorlys Cymru, ond y flwyddyn gyntaf mae'r rhagolygon hynny wedi cynnwys CTIC. Ym mis Hydref 2018, gwnaeth Prifysgol Bangor gyhoeddi ei hadroddiad craffu ochr yn ochr â Chyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2019-20, gan ddod i'r casgliad 'fod y rhagolygon yn seiliedig ar fethodolegau a thybiaethau cadarn a phriodol'.
- 2.28 Ym mis Gorffennaf 2018, cyhoeddodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid y byddai'r Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol yn cynhyrchu rhagolygon annibynnol o gyllidau treth o 2020-21, gan gynnwys CTIC, ar gyfer cyllideb Llywodraeth Cymru. Mae hyn yn unol â'r Fframwaith Cyllidol y cytunwyd arno rhwng Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU. Fodd bynnag, fel rhan o'r berthynas â'r Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol, bydd swyddogion Trysorlys Cymru yn parhau i chwarae rôl bwysig yn y gwaith o baratoi rhagolygon cychwynnol ar gyfer trethi Cymru. Mae Trysorlys Cymru yn bwriadu cytuno ar Femorandwm Cyd-ddealltwriaeth diwygiedig gyda'r Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol ar gyfer trefniadau ar gyfer darparu'r rhagolygon hyn erbyn mis Mawrth 2019.

Mae Trysorlys Cymru yn defnyddio'r data diweddaraf sydd ar gael yn ei ragolygon ar gyfer CTIC, ac mae'n archwilio i ffyrdd o wella'r data hwnnw

- 2.29 Fel y nodwyd ym [mharagraff 2.24](#), mae modelau rhagfynegi CTIC yn defnyddio data sy'n benodol i Gymru o Arolwg CThEM o Incwm Personol. Mae swyddogion Trysorlys Cymru wedi cadarnhau mai dyma'r ffynhonnell ddata orau sydd ar gael at ddibenion dadansoddi. Mae'r Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol yn defnyddio data'r Arolwg o Incwm Personol ar lefel y DU gyfan i baratoi ei rhagolygon ar gyfer Llywodraeth y DU. Ym mis Hydref 2018, cadarnhaodd CThEM wrth Bwyllgor Cyllid Cynulliad Cenedlaethol Cymru ei fod yn bwriadu sicrhau bod gan Lywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU fynediad at yr un data at ddibenion dadansoddi polisïau a rhagamcanu.

- 2.30 Mae'r data diweddaraf o'r Arolwg o Incwm Personol o 2015-16, ac mae cyfraddau twf y Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol wedyn yn cael eu cymhwyso i gyfrifo'r cyllid treth a ragfynegir o 2015-16 i ddiwedd y cyfnod rhagfynegi. Mae oedi o ran argaeledd yr Arolwg o Incwm Personol oherwydd natur y gwaith o gasglu data o hunanasesiadau. Wedyn, nid yw'r data ar gael i Drysorlys Cymru ar unwaith, gan fod CThEM yn creu fersiwn o'r Arolwg o Incwm Personol sy'n diogelu cyfrinachedd trethdalwyr.
- 2.31 Mae swyddogion Trysorlys Cymru wedi pwysleisio pwysigrwydd caffael data cywir ar dreth incwm cyn gynted ag y bo modd, ac argymhellodd Prifysgol Bangor hyn yn eu hadroddiad ym mis Hydref 2018. Felly, mae Trysorlys Cymru yn parhau i gysylltu â CThEM i nodi ffyrdd o wella'r Arolwg o Incwm Personol a chael gafael arno cyn gynted ag y bo modd. Mae hefyd yn ystyried sut i ddefnyddio ffynonellau data newydd posibl yn ei ragolygon, megis gwybodaeth amser real am Dalu Wrth Ennill gan CThEM pan fydd codau treth 'C' wedi cael eu cyflwyno.

Nid yw cyfanswm y gost o weithredu cyfraddau treth incwm Cymru (CTIC) wedi cael ei derfynu hyd yn hyn

Amcangyfrifir bod cyfanswm y gost o weithredu cyfraddau treth incwm Cymru (CTIC) rhwng £7.7 miliwn a £9.7 miliwn, gyda'r rhan fwyaf o'r gost honno yn ymwneud â gweithgareddau CThEM

- 2.32 Mae'r Fframwaith Cyllidol, wedi'i lofnodi gan Lywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU, yn cadarnhau'r canlynol: 'fel y nodwyd yn y Datganiad o Bolisi Cyllido, bydd Llywodraeth Cymru yn cwrdd â'r holl gostau net o ddatganoli[,] gan gynnwys gweithredu a rhedeg cyfraddau treth incwm Cymreig'. Mae Llywodraeth Cymru, felly, yn gyfrifol am dalu holl gostau uniongyrchol ac anuniongyrchol gweithredu CTIC. Mae hyn yn cael ei gadarnhau ymhellach mewn Memorandwm Cyd-ddealltwriaeth rhwng Trysorlys Cymru a CThEM.
- 2.33 O ganlyniad, mae Trysorlys Cymru yn monitro holl gostau gweithredu CTIC mewn modd gweithredol. Ym mis Tachwedd 2018, amcangyfrifwyd bod cyfanswm y gost o weithredu CTIC rhwng £7.7 miliwn a £9.7 miliwn, gyda chostau gwirioneddol o £4.1 miliwn wedi'u cronni hyd yn hyn. Mae hyn yn gadael rhwng £3.6 miliwn a £5.6 miliwn o gostau i'w talu yn ystod gweddill 2018-19 a 2019-20. Mae'r rhan fwyaf o'r cyfanswm hwn yn gysylltiedig â gwaith CThEM ar y prosiect hwn, fel yr amlinellir yn [Arddangosyn 15](#) isod.

Arddangosyn 15: crynodeb o gyfanswm costau prosiect CTIC sy'n daladwy gan Drysorlys Cymru

Costau prosiect yr aethpwyd iddynt gan:	Isafswm cost amcangyfrifedig	Uchafswm cost amcangyfrifedig
CThEM	£7,500,000	£9,500,000
Yr Adran Gwaith a Phensiynau	£189,000	£189,000
Trysorlys Cymru	£36,000	£41,000
Cyfanswm cost prosiect CTIC	£7,725,000	£9,730,000

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru

2.34 Dechreuodd CThEM ei brosiect CTIC ym mis Ebrill 2017. Ym mis Medi 2017, rhoddodd amcangyfrif cychwynnol o'i gostau prosiect o rhwng £5 miliwn i £10 miliwn i Bwyllgor Cyllid y Cynulliad Cenedlaethol. Eglurodd CThEM fod yr amrediad hwn o gostau'n cynnwys cynllun wrth gefn i ystyried y risgiau a'r ansicrwydd sy'n gysylltiedig ag amcangyfrif yn ystod cyfnod mor gynnar yn y prosiect. Ym mis Hydref 2018, mireiniodd CThEM yr amcangyfrif hwn o gyfanswm cost y prosiect i rhwng £7.5 miliwn a £9.5 miliwn, fel y cofnodwyd uchod.

2.35 Mae'r costau ar gyfer yr Adran Gwaith a Phensiynau'n gysylltiedig â'i systemau a'i phrosesau ei hun sy'n codi yn sgil CTIC, tra bo costau mewnol Trysorlys Cymru yn gysylltiedig â gweithgareddau ymgysylltu ac ymwybyddiaeth. Mae CThEM wedyn yn mynd i amryw gategorïau o gostau prosiect CTIC fel y'u hamlinellir yn **Arddangosyn 16**.

Arddangosyn 16: crynodeb o gostau CThEM ar gyfer prosiect CTIC

Cost	Disgrifiad
Costau staff	Cost adnoddau staff CThEM a oedd eu hangen i gyflawni prosiect CTIC, wedi'i chyfrifo gan ddefnyddio canllawiau Trysorlys EM yn 'Rheoli Arian Cyhoeddus'.
Costau eraill nad ydynt yn gostau TG	Cost gweithgareddau i godi ymwybyddiaeth y cyhoedd o CTIC (yn bennaf argraffu a phostio llythyrau hysbysu at drethdalwyr).

Cost	Disgrifiad
Costau gweithredu TG	Costau'r newidiadau TG a oedd eu hangen i adnabod trethdalwyr Cymru, i nodi newidiadau cyfeiriad, ac i bennu cyfraddau treth Cymru.
Costau busnes	Cost adnoddau staff CThEM a oedd eu hangen i ymdrin â chwsmeriaid yn cysylltu o ganlyniad i weithgareddau codi ymwybyddiaeth y cyhoedd.

Ffynhonnell: Cyllid a Thollau EM

- 2.36 Er bod ystod yr amcangyfrif wedi culhau, roedd rhywfaint o ansicrwydd ynghylch rhai costau yn y dyfodol o hyd. Er enghraifft, roedd cwmplas y gwaith a oedd ei angen i ymgorffori CTIC mewn systemau cyfredol ar gyfer meysydd megis Rhodd Cymorth a rhyddhad treth ar gyfer pensiynau heb ei gwblhau eto.
- 2.37 Yn ogystal, bydd angen gweithredu rhai o'r newidiadau y mae angen eu gwneud i systemau treth incwm CThEM ar gyfer cyfundrefnau treth incwm Cymru a'r Alban. Bydd angen i Lywodraeth Cymru a Llywodraeth yr Alban, ynghyd â CThEM, gytuno ar ffordd o rannu'r costau hyn ac, o ganlyniad, nid yw'n bosibl cadarnhau eto'r costau terfynol i Gymru o ganlyniad i'r newidiadau hyn. Dylai'r costau hyn fod yn gyfran gymharol fach o'r holl gostau gweithredu.
- 2.38 Ar ôl 6 Ebrill 2019, ar hyn o bryd mae CThEM yn amcangyfrif y bydd ei gostau parhaus ar gyfer gweinyddu CTIC yn £0.3 miliwn y flwyddyn. Mae'r costau hyn yn gysylltiedig â CThEM yn sefydlu a chynnal cyfundrefn gydymffurfio barhaus ar gyfer CTIC.

Mae Trysorlys Cymru wedi ceisio cyngor a sicrwydd priodol ynghylch amcangyfrifon Cyllid a Thollau EM o gostau

- 2.39 Mae'n anodd i Drysorlys Cymru gadarnhau rhesymoldeb amcangyfrifon CThEM o gostau yn uniongyrchol, gan fod y costau'n gysylltiedig â systemau a phrosesau addasedig iawn CThEM ei hun. Oherwydd gofynion cyfreithiol i CThEM ddiogelu cyfrinachedd trethdalwyr, mae unrhyw wybodaeth allanol o'i systemau a'i brosesau'n gyfyngedig. Er hyn, mae wedi cymryd camau rhesymol i gael sicrwydd ynghylch yr amcangyfrifon o gost a roddwyd gan CThEM.

- 2.40 Yn gyntaf, mae'r strwythur llywodraethu a sefydlwyd gan CThEM i oruchwylio'r gwaith o weithredu CTIC yn galluogi Trysorlys Cymru i graffu yn uniongyrchol ar yr amcangyfrifon o gost y mae CThEM yn eu cynnig a herio'r costau hynny. Er enghraifft, ar ôl i'r amcangyfrif diwygiedig gael ei gynhyrchu ar gyfer mis Hydref 2018, cafodd aelodau o dîm prosiect CTIC Trysorlys Cymru y cyfle i drafod yr amcangyfrif hwn yng nghyfarfod bwrdd prosiect CTIC ym mis Hydref. Gellir cynnig lefel uwch o her hefyd yng nghyfarfodydd Bwrdd y Rhaglen Datganoli Trethi a gynhelir ar wahân.
- 2.41 Gwnaeth Trysorlys Cymru ymgynghori ag Awdurdod Cynllunio Atebion TG Llywodraeth Cymru (grŵp strategol sy'n goruchwylio'r holl wariant TGCh/digidol) ynghylch ffordd briodol o graffu ar y newidiadau a'r costau cysylltiedig a gynigiwyd gan CThEM. Nododd y cyngor a roddwyd y byddai cost a chymhlethdod cyflogi arbenigwyr mewn pensaernïaeth dechnegol i graffu ar waith a wneir gan CThEM yn gyfyngol, ac na fyddai'n ychwanegu llawer o werth, yn enwedig o ystyried bod tîm CTIC Trysorlys Cymru eisoes wedi ychwanegu arbenigwr TGCh.
- 2.42 Yn ogystal â chryfhau gallu ei dîm CTIC, mae Trysorlys Cymru wedi ceisio sicrwydd mewnol ac allanol ynghylch y prosesau a ddilynwyd gan CThEM i nodi ac i amcangyfrif ei gostau ar gyfer prosiect CTIC. Cynhaliodd CThEM Adolygiad Gwirio Iechyd mewnol ym mis Mawrth 2018, a gafodd ei ddilyn gan Adolygiad Asesu Prosiect annibynnol a oedd yn cynnwys CThEM a Thrysorlys Cymru ym mis Hydref 2018. Ni chododd yr Adolygiad Asesu Prosiect diweddaraf unrhyw broblemau penodol ynghylch rhesymoldeb neu gywirdeb y costau prosiect a amcangyfrifir gan CThEM.
- 2.43 Gwnaeth CThEM hefyd ddilyn prosesau sicrwydd mewnol manwl i graffu ar ei gostau prosiect a sicrhau eu bod yn cynrychioli'r gwaith a oedd wedi'i gwblhau. Mae'r broses hon wedi cael ei rhannu'n agored â Thrysorlys Cymru, i'w ganiatáu i gwestiynu a herio'r dull a ddefnyddiwyd. Ymhlith mesurau eraill, mae proses sicrwydd CThEM yn cynnwys:
- a adolygiad o wybodaeth am y farchnad a thueddiadau, a threfniadau cytundebol;
  - b tair lefel o adolygiad mewnol ar gyfer pob 'hysbysiad newid', gan hysbysu Trysorlys Cymru am y costau yr aethpwyd iddynt ar brosiect CTIC; a
  - c chymeradwyaeth derfynol o'r holl hysbysiadau newid gan Fwrdd Adolygu Pensaernïaeth CThEM.

Mae cynlluniau i ymgysylltu â'r cyhoedd yn glir ac yn gymesur ac yn nodi mesurau llwyddiant yn glir

Mae Trysorlys Cymru a Chyllid a Thollau EM yn gweithio gyda'i gilydd yn effeithiol i gyfathrebu ynghylch cyfraddau treth incwm Cymru (CTIC)

- 2.44 Mae Gweithgor Cyfathrebu CTIC yn gweithredu fel is-grŵp bwrdd prosiect CTIC. Yn cynnwys swyddogion o CThEM, Trysorlys Cymru a rhanddeiliaid eraill, mae'r grŵp hwn yn cwrdd bob mis i gydlynu a monitro cynnydd yn erbyn y cynlluniau cyfathrebu CTIC ar wahân sy'n cael eu cynhyrchu gan Drysorlys Cymru a CThEM. Mae'r gweithgor yn ceisio cydlynu'r cynlluniau ar wahân hyn i osgoi dyblygu ymdrechion.
- 2.45 Ym mis Mehefin 2018, gwnaeth Trysorlys Cymru derfynu ei Gynllun Cyfathrebu ar gyfer CTIC. Mae hon yn ddogfen fyw, sy'n cael ei diweddarau'n rheolaidd gan dîm cyfathrebu Trysorlys Cymru i adlewyrchu'r penderfyniadau a wnaed a'r camau gweithredu a gwblhawyd. Mae'n amlinellu'r negeseuon allweddol sydd i'w lledaenu, y cynulleidfaoedd i ganolbwyntio arnynt, ac amserlen o weithgareddau cyfathrebu.
- 2.46 Mae'r Cynllun Cyfathrebu yn nodi meysydd ar gyfer gweithio ar y cyd gyda phartneriaid, megis tîm cyfathrebu a swyddfa'r wasg Llywodraeth Cymru, i rannu negeseuon am CTIC â rhanddeiliaid yn y ffordd fwyaf priodol. Hefyd, ymgynghorwyd ag ACC i sicrhau, os yw trethdalwyr yn cysylltu ag ef ynghylch CTIC, y dywedir wrthynt am gysylltu â CThEM yn uniongyrchol.

Bydd canlyniadau arolwg yn caniatáu i Drysorlys Cymru fesur ymwybyddiaeth y cyhoedd o gyfraddau treth incwm Cymru (CTIC) dros gyfnod o amser, a chynllunio gweithgareddau cyfathrebu ar gyfer y dyfodol

- 2.47 Gwnaeth Trysorlys Cymru gomisiynu Beaufort Research i gynnal arolwg sylfaenol, gan ei ganiatáu i asesu effaith ei gynllun cyfathrebu dros gyfnod o amser. Gwnaeth yr arolwg hwn sefydlu gwaelodlin o ymwybyddiaeth o dirwedd treth Cymru a CTIC, yn seiliedig ar 1,006 o gyfweiliadau a gynhaliwyd ym mis Mehefin 2018. Dangosodd y canlyniadau fod 24% o boblogaeth Cymru yn ymwybodol fod CTIC yn cael eu cyflwyno, a bod ymwybyddiaeth yn uwch ymhlith pobl hŷn.

2.48 Gwnaeth uned Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi Llywodraeth Cymru adolygu'r ymchwil hon, gan ei chyfuno â data o ffynonellau megis Arolwg Cenedlaethol Cymru i gyhoeddi adroddiad gwaelodlin ar yr ymwybyddiaeth o CTIC, a fydd yn cael ei gyhoeddi yn gynnar yn 2019. Mae'r ymchwil hon wedi cael ei hystyried fel rhan o gynllun cyfathrebu Trysorlys Cymru ar gyfer CTIC, o ran monitro llwyddiant y gwaith cyfathrebu a nodi cynulleidfaoedd allweddol ar gyfer gweithgareddau yn y dyfodol. Bydd Beaufort Research yn cynnal arolwg newydd ym mis Mawrth 2019, gan roi cyfle i asesu a yw ymwybyddiaeth y cyhoedd o CTIC wedi codi yng Nghymru.

Mae mesurau i ymgysylltu â'r cyhoedd yng Nghymru yn rhesymol ac yn gydbwysedd priodol rhwng gweithgareddau a chost

2.49 Ym mis Tachwedd 2018, anfonodd CThEM llythyr hysbysu dwyieithog at dros ddwy filiwn o unigolion yng Nghymru y gallai CTIC effeithio arnynt. Roedd y llythyr yn cadarnhau y byddai CTIC yn cael eu cyflwyno o 6 Ebrill 2019, ac na fyddai angen i unigolion gymryd unrhyw gamau oni bai eu bod yn symud cartref neu fod eu prif breswylfa y tu allan i Gymru.

2.50 Roedd taflen ddwyieithog gyda'r llythyr hwn gan Drysorlys Cymru a oedd yn rhoi rhagor o wybodaeth am CTIC. Cynhaliodd tîm cyfathrebu Llywodraeth Cymru brofion gan ddefnyddwyr ar y daflen hon, gan ganolbwyntio ar dri grŵp demograffig gwahanol i gadarnhau bod fformat a lefel y manylder yn briodol. Gwnaeth Gweithgor Cyfathrebu CTIC adolygu'r llythyr a'r daflen ar ôl iddynt gael eu drafftio i sicrhau bod y negeseuon a oedd yn cael eu cyfleu gan CThEM a Thrysorlys Cymru yn gyson.

2.51 Gwnaeth Trysorlys Cymru hefyd gontractio asiantaeth allanol i reoli ymgyrch cyfryngau cymdeithasol i gynyddu ymwybyddiaeth y cyhoedd o CTIC, yn seiliedig ar y thema 'Fy Nhreth Fy Nghymru'. Mae'r ymgyrch yn cynnwys dau hwrdd o weithgarwch ar blatfform cyfryngau cymdeithasol Twitter: un ym mis Hydref 2018 (tuag adeg cyhoeddi'r gyllideb ddrafft) a'r ail un ym mis Chwefror 2019. Mae gwerthusiadau cychwynnol o'r hwrdd cyntaf o weithgarwch cyfryngau cymdeithasol yn dangos bod yr ymgyrch hon wedi cyrraedd tua 60,000 o ddefnyddwyr Facebook a 30,000 o ddefnyddwyr Twitter.

- 2.52 Yn ogystal, mae Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid wedi cysylltu ag Aelodau'r Cynulliad i godi ymwybyddiaeth o CTIC. Mae aelodau wedi derbyn taflen Trysorlys Cymru, manylion yr ymgyrch cyfryngau cymdeithasol, a dogfen sy'n cynnwys cwestiynau cyffredin i'w helpu i ymateb i ymholiadau gan y cyhoedd. Mae Trysorlys Cymru hefyd wedi ymgynghori â rhanddeiliaid eraill megis grwpiau cyflogwyr i gynyddu cyrhaeddiad ei negeseuon allweddol cymaint ag y bo modd.
- 2.53 Mae'r gost a ragfynegir ar gyfer y gweithgarwch hwn yn gymharol fach, sef rhwng £36,000 a £41,000, fel y nodwyd yn **Arddangosyn 15** uchod. Mae maint y cynllun cyfathrebu yn gymharol fach, gan nad oes angen i drethdalwyr Cymru gymryd unrhyw gamau ar ôl i CTIC gael eu cyflwyno, oni bai fod angen iddynt hysbysu CThEM fod eu cyfeiriad wedi newid. Mae'n bosibl y gallai ymgyrch gyfathrebu fwy helaeth gael effaith negyddol, gan gynyddu costau ar gyfer Trysorlys Cymru a CThEM drwy ragor o gwsmeriaid yng Nghymru yn cysylltu oherwydd eu bod yn pryderu. Felly, at ei gilydd, mae lefel y gweithgareddau cyfathrebu a gynlluniwyd gan Drysorlys Cymru i'w gweld yn briodol, ond bydd angen monitro effeithiolrwydd y gwaith hwn wrth iddo fynd yn ei flaen.

Atodiadau

Atodiad 1 – cefndir datganoli cyllidol
yng Nghymru

Atodiad 2 – Dulliau

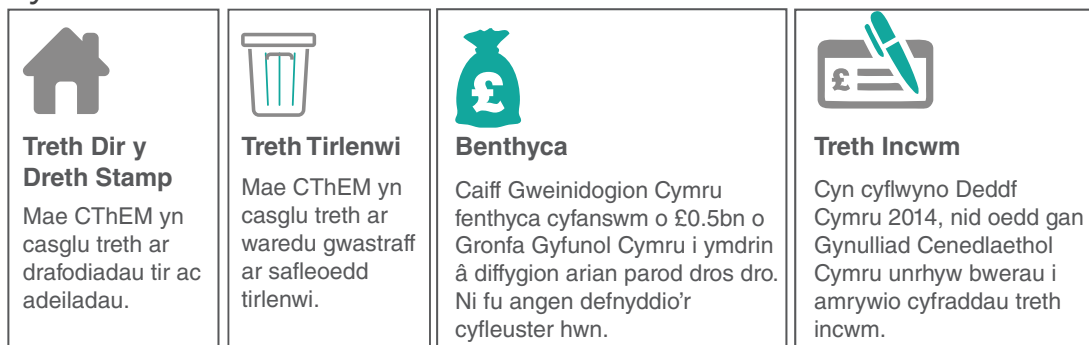

Atodiad 1 – cefndir datganoli cyllidol yng Nghymru

Gwnaeth Deddf Cymru 2014 ddatganoli rhai pwerau trethu o Senedd y DU i'r Cynulliad Cenedlaethol, a rhoi pwerau benthyg cyfyngedig i Lywodraeth Cymru. Rhoddodd y ddeddf bwerau i'r Cynulliad Cenedlaethol ddeddfu ar gyfer trethi ar drafodiadau a oedd yn cynnwys buddiannau mewn tir a gwaredu gwastraff i safleoedd tirlenwi am y tro cyntaf. Roedd hefyd yn caniatáu i'r Cynulliad Cenedlaethol gynyddu neu ostwng cyfraddau treth incwm yn rhannol (yn ddarostyngedig i refferendwm ar yr adeg honno), yn estyn yr amgylchiadau lle y gallai Gweinidogion Cymru fenthyca er mwyn rheoli cyllideb Llywodraeth Cymru, ac yn rhoi pwerau newydd i Weinidogion Cymru i fenthyca ar gyfer gwariant cyfalaf. Mae **Arddangosyn 17** yn amlinellu'r newidiadau i amgylchedd ariannol Cymru yn sgil y ddeddf hon.

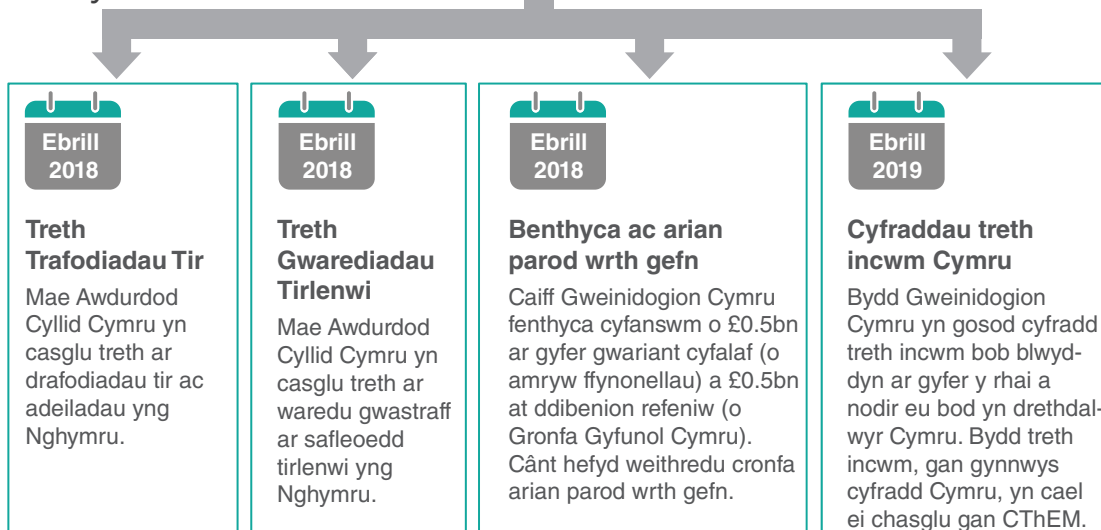
Arddangosyn 17: pwerau trethu a benthyg a ddatganolwyd o dan Ddeddf Cymru 2014

Cyn

Deddf Cymru 2014 (a'r ddeddfwriaeth ddilynol)

Wedyn

Ffynhonnell: Swyddfa Archwilio Cymru

Dilynwyd Deddf Cymru 2014 gan gyfres o ddeddfau a basiwyd gan y Cynulliad Cenedlaethol, wedi'u harwain gan Ddeddf Casglu a Rheoli Trethi (Cymru) 2016. Ynghyd â Deddf Treth Trafodiadau Tir a Gwrthweithio Osgoi Trethi Datganoledig (Cymru) 2017, a Deddf Treth Gwarediadau Tirlenwi (Cymru) 2017, sefydlodd y ddeddfwriaeth hon y sylfeini ar gyfer cyfundrefn trethi datganoledig yng Nghymru. Sefydlodd o ddeddfwriaeth hon ACC, y corff sy'n casglu Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi.

Nesaf, pasiodd Senedd y DU Ddeddf Cymru 2017. Ynghyd â mesurau eraill, diwygiodd y ddeddfwriaeth hon elfennau eraill o'r Ddeddf Gymreig flaenorol, gan gynyddu'r uchafswm a oedd ar gael i Weinidogion Cymru ei fenthycu at ddibenion cyfalaf o £0.5 biliwn i £1 biliwn. Gwnaeth hefyd dynnu'r angen i gynnal refferendwm er mwyn cymeradwyo datganoli pwerau trethu cyfyngedig i'r Cynulliad Cenedlaethol.

Mae amserlen y ddeddfwriaeth berthnasol a basiwyd mewn perthynas â datganoli cyllidol yng Nghymru yn cael ei hamlinellu yn **Arddangosyn 18** isod.

Arddangosyn 18: cerrig milltir deddfwriaethol allweddol ar gyfer datganoli cyllidol yng Nghymru

Ffynhonnell: Swyddfa Archwilio Cymru

Ym mis Rhagfyr 2016, gwnaeth Ysgrifennydd Cabinet Cymru dros Gyllid a Phrif Ysgrifennydd Trysorlys y DU gytuno ar Fframwaith Cyllidol ar gyfer Cymru. Cadarnhaodd y cytundeb hwn fwriad Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU i ddatganoli pwerau treth incwm yn rhannol i Gymru o flwyddyn ariannol 2019-20. Yn dilyn pasio Deddf Cymru 2017, cyflwynodd Trysorlys EM orchymyn cychwyn statudol ym mis Gorffennaf 2018, a oedd yn cadarnhau yng nghyfraith y DU y byddai cyfraddau treth incwm Cymru yn berthnasol am y tro cyntaf o 6 Ebrill 2019.

Atodiad 2 – dulliau

Gwnaethom dderbyn cyflwyniad cychwynnol gan ACC a oedd yn cynnwys:

- y gwaith a wnaed i drosglwyddo o Raglen Gyflawni ACC i ACC rhwng mis Hydref 2017 a mis Mawrth 2018;
- y strwythurau llywodraethu cyfredol sydd ar waith o fewn ACC, a'r ffordd mae perthnasau gweithio â Thrysorlys Cymru yn cael eu sefydlu;
- dull ACC ar gyfer recriwtio a hyfforddi staff;
- crynodeb o sefyllfa ariannol ACC; a
- meysydd allweddol o weithgarwch ers mis Ebrill, a'r heriau mae'r sefydliad yn eu hwynebu yn y dyfodol.

Gwnaethom hefyd dderbyn cyflwyniad cychwynnol gan Drysorlys Cymru, a oedd yn cynnwys:

- crynodeb o'r dulliau a ddefnyddiwyd i ddatblygu polisïau treth yng Nghymru;
- deddfwriaeth a oedd ei hangen i weithredu Treth Trafodiadau Tir a Threth Gwarediadau Tirlenwi a sefydlu CTIC;
- sut mae perthnasau gweithio ag ACC yn cael eu sefydlu; a'r
- gwaith o weithredu CTIC a'r meysydd y canolbwyntiwyd arnynt, gan gynnwys dulliau ar gyfer nodi talwyr treth incwm Cymru, costau gweithredu a rhagfynegi derbyniadau treth.

Gwnaethom adolygu amrediad o wybodaeth yn ystod ein harchwiliad, gan gynnwys:

- amryw ddarnau o ddeddfwriaeth, gan gynnwys Deddf Cymru 2014, Deddf Cymru 2017, a darnau eraill o is-ddeddfwriaeth Cymru a'r DU;
- gwybodaeth sydd ar gael i'r cyhoedd am ddatganoli cyllidol yng Nghymru a'r Alban;
- dogfennau cyhoeddedig gan Lywodraeth Cymru a Gweinidogion Cymru;
- cyllideb Llywodraeth Cymru ar gyfer 2019-20;
- yr adroddiad sicrwydd ar ragolygon treth gan Brifysgol Bangor;

- adroddiadau gan CThEM ar brosiect CTIC, gan gynnwys manylion yr effaith ar ei systemau TG ac amcangyfrifon o gostau'r prosiect;
- cofnodion a phapurau o gyfarfodydd bwrdd prosiect CThEM ar gyfer CTIC, wedi'u mynychu gan gynrychiolwyr Trysorlys Cymru; a
- chofnodion a phapurau o gyfarfodydd rhwng aelodau allweddol strwythurau llywodraethu o fewn ACC a Thrysorlys Cymru.

Dros gyfnod o bythefnos, gwnaethom hefyd gyfweld â chynrychiolwyr a swyddogion o Drysorlys Cymru (gan gynnwys y cyfarwyddwr a'r dirprwy gyfarwyddwr) ac ACC (gan gynnwys y cadeirydd a'r prif weithredwr).

Wales Audit Office

24 Cathedral Road

Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

We welcome telephone calls in
Welsh and English.

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru

24 Heol y Gadeirlan

Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn Testun: 029 2032 0660

Rydym yn croesawu galwadau
ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru